

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO
Latvijas
Nacionālā komisija

GADA PĀRSKATS 2021

UNESCO
Latvijas
Nacionālā
komisija

www.unesco.lv

[www.facebook.com/
UNESCOLNK](https://www.facebook.com/UNESCOLNK)

[twitter.com/
UNESCO_LNK](https://twitter.com/UNESCO_LNK)

[www.draugiem.lv/
UNESCO](http://www.draugiem.lv/UNESCO)

SATURS

Priekšvārds.....	3
UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības vispārējs raksturojums.....	4
Latvija UNESCO starpvaldību un starptautiskajās institūcijās	8
UNESCO un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības popularizēšana	13
UNESCO Izglītības programma	20
UNESCO Zinātņu programma	27
UNESCO Kultūras programma	30
UNESCO Komunikāciju un informācijas programma	35

Priekšvārds

„Darām un darām zināmu” – ar šiem Latvijas pirmās vēstnieces UNESCO Ainas Nagobads-Ābolas dotajiem ceļavārdiem aizsākās gads, kurā atzīmējam Latvijas pievienošanās ANO un UNESCO 30. gadadienu un UNESCO 75. gadadienu. Tādēļ vēlējamies paši sev un citiem pateikt, kas ir tās vērtības, kāpēc vēl joprojām Latvijai ir svarīgi būt un palikt UNESCO un ANO saimē. Planēta, miers, sabiedrība, labklājība – pīlāri, kas balsta ANO pieņemtos ilgtspējīgas attīstības mērķus, ir vadmotīvi, ko par saviem ir izvēlējušies arī UNESCO Latvijas Nacionālā komisija.

Mēs dzīvojam vidē un caur to augam. Jaunais UNESCO ceļvedis „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: 2030”, kas ir globāls ietvars izglītības ilgtspējīgai attīstībai īstenošanai līdz 2030. gadam, tika gan nodots skolām, gan arī kopā ar ekspertiem analizēts konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksmēs. „Nāc talkā klimatam” bija sauklis, kas aicināja skolas iesaistīties starptautiskajā izglītības akcijā „Pasaules lielākā mācību stunda”. Savukārt par mieru kā vērtību, kas izaug no iecietīgas un saliedētas sabiedrības, aicina aizdomāties UNESCO ceļvedis „Skolas darbībā: Globālā pilsoniskā līdzdalība pasaules ilgtspējīgai attīstībai”, ar kuru šogad iepazīstinājam gan skolotājus, gan jauniešus.

Sabiedrības izaugsmei pamats sakņojas kultūrā, savukārt spārnus tā rod zinātnē. Līdzdalība Latvijas dabas un arhitektūras pārļu izcelšanā UNESCO, kā arī nemateriālās kultūras mantojuma izziņāšana caur stāstu vakariem, semināriem un konferencēm, apliecināja mūsu varēšanu stiprināt Latvijas garīgo mugurkaulu. Tā spēku vairo arī UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” nacionālajā reģistrā ierakstītās jaunās Latvijas dokumentārā mantojuma nominācijas. Sabiedrības labklājība ir atkarīga no tā, vai spējam rast līdzsvaru starp ērtībām un vērtībām, tāpēc pulcējam savus sadarbības partnerus konferencē, kurā kopā ar zinātniekiem vērtējam, kā laikmets un globālie izaicinājumi, tai skaitā, mākslīgais intelekts, maina mūs pašus un mūsu vērtības.

Lai celtos spārnos, ir nepieciešama rīcība, tāpēc aicinājam ikvienu iesaistīties ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā Latvijā, jo katra kustība ieiet kopdarbā. Ir vienlīdz liela nozīme akcijām, semināriem vai konferencēm, kas tiek īstenotas kopā ar skolām, augstskolām, bibliotēkām, kuras ir mūsu spēka avoti, un pozīcijām, kas tiek kopīgi aizstāvētas UNESCO, jo nemainīgs ir viens – no katra iesaistītā degsmes, pārliecības un profesionalitātes ir atkarīgs kopīgais rezultāts.

Lai pateicība visām valsts un pašvaldību institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un citiem sadarbības partneriem par atsaucību un līdzdalību.

*UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas
ģenerālsekretāre
Baiba Moļņika*

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības vispārējs raksturojums

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Asambleja

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (turpmāk tekstā – UNESCO LNK) ir atvasināta publisko tiesību juridiska persona un darbojas Ministru kabineta pārraudzībā. UNESCO LNK mērķis ir stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

4

Galvenās UNESCO LNK funkcijas ir nodrošināt un koordinēt sekmīgu Latvijas dalību UNESCO; būt par informācijas, koordinācijas un sadarbības veidošanas centru Latvijā UNESCO darbības ietvaros; izstrādāt un apstiprināt rīcības plānus UNESCO programmu īstenošanai; organizēt un koordinēt starpdisciplināru šo plānu izpildi; veidot, uzturēt un attīstīt sadarbības tīklus; sniegt atzinumus, paust viedokli un izteikt priekšlikumus par UNESCO izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomas jautājumiem; kā arī piedalīties UNESCO un ar to saistīto starpvaldību un starptautisko organizāciju darbā.

UNESCO LNK prezidents ir kultūras ministrs, bet viceprezidenti – izglītības un zinātnes un ārlietu ministri. UNESCO LNK augstākā lēmēj institūcija ir tās Asambleja, kuras sastāvā darbojas 20 dažādu gan valsts institūciju, gan nevalstiskā sektora jomu pārstāvji. UNESCO LNK administratīvo darbu vada ģenerālsekretārs.

2021. gadā attālināti tiešsaistes platformā Zoom notika trīs UNESCO LNK Asamblejas sēdes – 24. februārī, 6. jūnijā un 14. oktobrī, kā arī saskaņā ar UNESCO LNK Nolikuma 29. punktu par lēmumu pieņemšanas rakstisko procedūru vairāki jautājumi tika izskatīti un par tiem pieņemti lēmumi, elektroniski sazinoties ar UNESCO LNK Asamblejas locekļiem. Kopumā Asambleja 2021. gadā pieņēma 21 lēmumu.

2021. gadā UNESCO LNK Asambleja izskatīja un pieņēma pārskatu par darbu 2020. gadā, apstiprināja darba plānu 2021. gadam, pieņēma lēmumus par UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajam sarakstam un UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajam reģistram iesniegtajiem pieteikumiem, apstiprināja Latvijas Republikas delegācijas sastāvu UNESCO Ģenerālās konferences 41. sesijā un Latvijas kandidatūru UNESCO Starpvaldību bioētikas komitejas vēlēšanās, pagarināja pilnvaru termiņu UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsekretārei Baibai Moļņikai, lēma par UNESCO LNK patronāžas piešķiršanu

FISOM jauniešu atbalsta fonda pieteikumam „Ēdienu kultūra un to izcelsmes apguve” un Imanta Ziedoņa muzeja fonda pieteikumam „Grāmatas „Description of our Homeland” izsūtīšana uz 150 UNESCO dalībvalstu bibliotēkām un/vai pētnieciskajiem centriem, augstskolu bibliotēkām”, kā arī apstiprināja izmaiņas UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkla „Stāstu bibliotēkas” nolikumā.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbību regulējošie dokumenti

Pamatojoties uz UNESCO vidējā termiņa stratēģiju 2014.–2021. gadam un nacionālajiem plānošanas dokumentiem, 2014. gadā tika apstiprināta UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības stratēģija 2014.–2021. gadam. Stratēģija septiņiem gadiem definē trīs prioritāros rīcības virzienus, kuriem tiek pievērsta lielāka uzmanība un resursi, kā arī nosaka vēl četrus rīcības virzienus, kuru ietvaros UNESCO LNK īsteno savu darbību un funkcijas.

UNESCO LNK darbības stratēģijas pamatā ir trīs būtiski UNESCO darbības pamatprincipi. Pirmkārt, tās centrā ir cilvēks – radoša un mūža garumā sevi pilnveidojoša personība. Otrkārt, stratēģija uzsver, ka gadsimtu gaitā uzkrātās cilvēces kultūras bagātības ir liecība par iepriekšējo paaudžu sasniegumiem, kuru tālāka izmantošana, saglabāšana un pārmantošana ir iespēja un resurss turpmākai Latvijas ilgtspējīgai izaugsmei. UNESCO sekmīgu darbību arī raksturo katras valsts gatavība dalīties ar savām idejām un pieredzi, t.i., Latvijas intelektuālais guvums no iekļaušanās UNESCO darbībā ir jāsaista kopā ar Latvijas devumu citām pasaules tautām un valstīm.

Stratēģijā ir noteikti septiņi UNESCO LNK rīcības virzieni Latvijā:

1. Aizsargāt, attīstīt un nodot nākamajām paaudzēm mantojumu;
2. Veicināt saikni starp zinātņi un sabiedrību un veidot ētisku un iekļaujošu zinātnes politiku ilgtspējīgai attīstībai;
3. Iedrošināt mācāmos būt radošiem un atbildīgiem savas valsts un pasaules pilsoņiem;
4. Veicināt vārda brīvību, daudzveidīgas mediju vides attīstību un pieeju informācijai un zināšanām;
5. Veidot izglītības sistēmu, kas veicina kvalitatīvu mūžizglītību un mācīšanās iespējas visiem, un veidot nākotnes izglītības dienaskārtību;
6. Stiprināt sadarbību zinātnē un kultūrā miera, ilgtspējas un sociālās iekļaušanās veicināšanai un starpkultūru dialoga sekmēšanai;
7. Padziļināt izpratni par radošumu un kultūru daudzveidības izpausmes veidiem.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas dalība padomēs un darba grupās

2021. gada laikā UNESCO LNK darbojās šādās padomēs un darba grupās:

1. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padomē;
2. Dziesmu un deju svētku padomē;
3. Baltijas valstu komitejā Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanai un attīstībai;
4. Nacionālajā kultūras padomē;
5. Nemateriālā kultūras mantojuma padomē;
6. Konsultatīvajā padomē „Izglītība visiem”;
7. Attīstības sadarbības konsultatīvajā padomē;
8. Sadarbības padomē Grobiņas novada arheoloģiskā mantojuma saglabāšanai un attīstībai;
9. Dabas parka „Daugavas loki” konsultatīvajā padomē;
10. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta konsultatīvajā padomē;
11. Valsts Kultūrkapitāla fonda padomē;
12. Latvijas skolu jaunatnes Dziesmu un deju svētku mākslinieciskajā padomē;
13. Valsts pētījumu programmas „Letonika 2” stratēģiskajā vadības padomē;
14. Starptozaru koalīcija Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā.

6

Latvijas pieteikumi UNESCO iniciatīvām un balvām

Pieteikums UNESCO Radošo pilsētu tīklam

UNESCO Radošo pilsētu tīkls (*UNESCO Creative Cities Network*) izveidots 2004. gadā ar mērķi veicināt starptautisko sadarbību starp pilsētām, kuras radošumu ir atzinušas par instrumentu ilgtspējīgas pilsētvides attīstībā. Radošo pilsētu tīkls ir arī viena no UNESCO pamatiniciatīvām ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanai, kā arī Jaunās Pilsētvides attīstības programmas iedzīvināšanai vietējā līmenī. Pilsētas, kas iesaistītas tīklā, darbojas kādā no septiņām tematiskajām jomām: amatniecībā un tautas mākslā, dizainā, gastronomijā, kino, literatūrā, mediju mākslā vai mūzikā. 2021. gadā pieteikumu UNESCO Radošo pilsētu tīklam tematiskajā jomā – literatūra, iesniedza Sigulda. Kā galvenās iniciatīvas pieteikumā tika izvirzītas lasītveicinošas un izglītojošas iniciatīvas profesionāļiem un ikvienam, lai attīstītu mērķpasākumus, vides objektus un infrastruktūru, rezidenču programmu tulkotājiem, ilustratoriem un ģimenēm, kā arī starptautiskus literatūras festivālus. 2021. gada nogalē UNESCO Radošo pilsētu tīklā tika iekļautas vēl 49 pilsētas, Siguldas iesniegtais pieteikums netika apstiprināts.

Pieteikums UNESCO Globālajam izglītības pilsētu tīklam

UNESCO Globālais izglītības pilsētu tīkls (*UNESCO Global Network of Learning Cities*) ir starptautiska platforma, kas apvieno 200 UNESCO dalībvalstu pilsētas, kas apņēmušās īstenot mūžizglītību. Pilsētas visā pasaulē piedāvā dažādas izglītības iespējas atbilstoši vietējai kultūrai, tomēr ir lietas, kas šīs pilsētas vieno: izglītības stratēģijas izstrāde, plānošana, progresa uzraudzība, finansējuma nodrošinājums u.c. Savukārt, UNESCO Mūžizglītības institūts sniedz pilsētām metodisko atbalstu, piedāvājot materiālus un stāstot par labo praksi visā pasaulē. Kopš 2016. gada Valmiera ir tīkla dalībniece, un 2021. gadā Ventspils pilsēta iesniedza savu pieteikumu, lai kļūtu par vienu no UNESCO Globālā izglītības tīkla pilsētām. Šo iniciatīvu atbalstīja UNESCO LNK un 2022. gada sākumā tiks paziņoti jaunie UNESCO Globālā izglītības pilsētu tīkla dalībnieki.

Pieteikums UNESCO/UNITWIN katedru programmai

2021. gadā Vidzemes Augstskolas Sociālo, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūts ar UNESCO LNK atbalstu sagatavoja un iesniedza pieteikumu UNESCO Mediju un informācijas pratības un zinātnes pratības katedras izveidei Latvijā. Starptautiskā UNESCO/UNITWIN katedru programma nodibināta 1992. gadā, un tajā darbojas vairāk nekā 700 katedras 116 valstīs. Programma sekmē starptautisku sadarbību starp augstskolām un stiprina institucionālās spējas, zināšanu apmaiņu un sadarbību. Vidzemes Augstskolas pieteiktās UNESCO katedras mērķis ir iesaistīties starptautiskā un starpdisciplinārā medijpratības un informācijpratības koncepta pētniecībā un paplašināšanā, iekļaujot tajā zinātnes pratību. Īpašu uzmanību plānots pievērst sabiedrības izpratnes veicināšanai ar klimata un veselību saistītos jautājumos. UNESCO atbilde par iesniegto pieteikumu būs 2022. gada sākumā.

Pieteikums UNESCO Kalinga zinātnes popularizēšanas balvai

UNESCO Kalinga zinātnes popularizēšanas balvas mērķis ir izcelt īpašas personības – rakstniekus, redaktorus, lektoros, radio/televīzijas programmu direktorus vai filmu producentus, kuri ar savu darbību devuši nozīmīgu ieguldījumu zinātnes, pētniecības un tehnoloģiju attīstības jautājumu skaidrošanā un zinātnes popularizēšanā sabiedrībā. 2021. gadā sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju balvai tika iesniegts pieteikums par Latvijas žurnālisti un ilggadīgo raidījuma „Zināmais nezināmajā” vadītāju Sandru Kropu, kura vairāk nekā piecpadsmit gadus veido zinātnes skaidrošanai veltītus sižetus un strādā ar jauno zinātnieku apmācību. 2021. gada nogalē UNESCO Kalinga zinātnes popularizēšanas balvu saņēma franču astrofiziķis un rakstnieks Žans Pjērs Luminets (*Jean-Pierre Luminet*).

Latvija UNESCO starpvaldību un starptautiskajās institūcijās

UNESCO Starpvaldību komitejas kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzībai un veicināšanai 14. sesija, PARĪZĒ, FRANCIJĀ (2021. GADA 1.–5. FEBRUĀRIS)

UNESCO Starpvaldību komitejas kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzībai un veicināšanai (turpmāk – Komiteja) 14. sesija notika no 1. līdz 5. februārim tiešsaistē, vienkopus pulcējot vairāk nekā 200 pārstāvjus no UNESCO dalībvalstīm, kā arī nevalstiskajām organizācijām. Komiteja ir UNESCO Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu (turpmāk – Konvencija) dalībvalstu vēlētā institūcija, kas uzrauga Konvencijas mērķu īstenošanu, kas nosaka sekmēt līdzsvarotu starptautisko kultūras preču un pakalpojumu apriti, veicināt radošo personu mobilitāti un nodrošināt tām labvēlīgus darba apstākļus, veidot ilgtspējīgas kultūras pārvaldības sistēmas un politiku, kā arī veicināt kultūrā tādas pamatvērtībās kā izpausmes brīvību un dzimumu līdztiesību.

Latvija bija Komitejas dalībvalsts no 2017.–2021. gadam, un šo gadu laikā aktīvi paudusi nostāju par dažādiem aktuāliem jautājumiem kultūras un radošajās industrijās, kultūrpolitikā, vienlaikus izceļot Latvijas sniegumus, piemēram, „radi!” iniciatīvu, Latvijas valsts pārvaldes valodas tehnoloģiju platformu Hugo.lv darbību un sasniegumus. Komitejas 14. sesija bija noslēdzošā, kurā Latvija piedalījās, kā tās locekle. Komitejas sastāvā esošo valstu nomaiņas procedūra notika 2021. gada jūnijā.

Komitejas 14. sesiju atklāja ar ziņojumu, kurā īpaši tika izcelta Covid-19 pandēmijas radītā negatīvā ietekme uz kultūru un radošajām industrijām. Darba kārtībā bija arī jautājumi, kuri saistīti ar mākslinieku statusu, kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību digitālajā vidē un kultūras pakalpojumu un preču nozīmes izcelšanu.

Latviju Komitejas 14. sesijas darbā pārstāvēja delegācijas vadītāja, Latvijas Kultūras akadēmijas rektore profesore Rūta Muktupāvela, Latvijas pastāvīgā pārstāvja UNESCO vietniece Zanda Grauze, Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta vecākā referente Sabīne Branta un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Kultūras sektora vadītāja Ieva Švarca.

UNESCO Pasaules konference „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030”

(2021. GADA 17.–19. MAIJS)

2021. gada 17.–19. maijā Latvijas delegācija ar ekspertiem no Izglītības un zinātnes ministrijas, Latvijas Pastāvīgās pārstāvniecības OECD un UNESCO, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas, projekta „Skola 2030”, Latvijas Jaunatnes padomes un Vidzemes augstskolas, piedalījās virtuālajā UNESCO Pasaules konferencē par izglītību ilgtspējīgai attīstībai, ko organizēja UNESCO sadarbībā ar Vācijas Izglītības un pētniecības ministriju.

Konference tika rīkota, lai noteiktu konkrētas valdību apņemšanās, nākošajos 10 gados īstenojot UNESCO globālo ietvaru „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai ceļā uz 2030. gada Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu”. Tās mērķis bija veicināt izpratni par ilgtspējīgas attīstības izaicinājumiem, jo īpaši par klimata pārmaiņām, bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un citiem ilgtspējīgas vides, sabiedrības un ekonomikas izaicinājumiem, kā arī par izglītības izšķirošo lomu, lai sekmīgi sasniegtu ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķus.

Konferences noslēgumā tika pieņemta Berlīnes deklarācija, apstiprinot 80 pasaules valstu kopīgo apņemšanos, veikt aktīvas darbības, lai attīstītu ilgtspējīgu, iekļaujošu un zaļu domāšanu, kā arī stiprinātu izpratni par ilgtspējīgu attīstību un vides izaicinājumiem caur izglītības procesu, kas ietver sevi atstumtības mazināšanu, diskriminācijas novēršanu un izglītības pieejamību visiem. Berlīnes deklarācija tika iztulkota arī latviešu valodā un ir pieejama šeit – <https://www.unesco.lv/media/662/download>

UNESCO Globālā izglītības sanāksmē par krīzes pieredzi un starptautisko sadarbību izglītībā

(2021. GADA 13. JŪLIJS)

2021. gada 13. jūlijā tiešsaistē notika ministru līmeņa UNESCO Globālā izglītības sanāksme, kuras mērķis bija izvērtēt, kā globālā sadarbība izglītībā var sekmēt virzību uz ANO Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķa „Kvalitatīva izglītība” sasniegšanu līdz 2030. gadam. Sanāksmē tika atbalstīts priekšlikums pilnveidot UNESCO izglītības globālās koordinācijas mehānismu, lai stiprinātu starptautisko solidaritāti un mobilizētu zināšanas un resursus izglītības atjaunošanai no COVID 19 krīzes. Ministru apaļā galda diskusijā ar uzrunu piedalījās arī UNESCO LNK viceprezidente, izglītības un zinātnes ministre Anita Muižniece.

UNESCO Pasaules mantojuma komitejas 44. sesija

(2021. GADA 16.–31. JŪLIJS)

UNESCO Pasaules mantojuma komitejas (turpmāk – Komiteja) 44. sesija norisinājās no 2021. gada 16. līdz 31. jūlijam tiešsaistē un klātienē Ķīnas pilsētā Fužou. Komiteja ir starpvaldību institūcija, kuras uzdevums ir veicināt kultūras un dabas mantojuma aizsardzību un saglabāšanu. Tā pārrauga Pasaules mantojuma vietu saglabāšanu

un attīstību, balstoties uz starptautisku ekspertīzi izvērtē dalībvalstu nominācijas un pieņem lēmumus par jaunu vietu iekļaušanu Pasaules mantojuma sarakstā, pamatojoties uz kultūras un/vai dabas mantojuma vietas īpašo kultūras un/vai dabas vērtību; seko līdzi dalībvalstu ieguldījumam šo vietu saglabāšanā, pieņem lēmumus par vietas iekļaušanu Pasaules mantojuma apdraudēto vietu sarakstā vai izslēgšanu no saraksta. Komitejas sastāvu veido 21 Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību dalībvalsts, kuras ievēl uz 4 gadu termiņu.

Komiteja sesijas laikā iepazinās ar 255 Pasaules mantojuma sarakstā iekļauto vietu saglabāšanas stāvokli, izskatīja 39 jaunu vietu pietiekumus sarakstām, apstiprināja dalībvalstu iesniegtos periodiskos ziņojumus par Konvencijas par kultūras un dabas mantojumu saglabāšanu īstenošanu, kā arī diskutēja par klimata pārmaiņu ietekmi uz pasaules mantojumu un īpaša šim jautājumam veltīta dokumenta izstrādes nepieciešamību.

Latvijas delegācija piedalījās Komitejas sesijā attālināti novērotājas statusā un to pārstāvēja Latvijas ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks OECD un UNESCO Indulis Ābelis un viņa vietniece Zanda Grauze, Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes Attīstības daļas vadītāja Baiba Mūrniece, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsēkretāre Baiba Moļņika un Kultūras sektora vadītājs Jeremejs Reinis Druvietis.

10

UNESCO Ģenerālās konference 41. sesija

(2021. GADA 9.–24. NOVEMBRIS)

UNESCO Ģenerālā konference ir augstākā organizācijas lēmējinstītūcija, kurā reizi divos gados piedalās visas dalībvalstis. Ģenerālās konferences laikā izvērtē aizvadītā posma darbības rezultātus, izstrādā un apstiprina UNESCO vispārējo politiku, pieņem un apstiprina jaunus dokumentus standartu veidošanai pasaulē (konvencijas, deklarācijas, ieteikumi, vadlīnijas, hartas, utt.), ievēl pārstāvjus organizācijas Izpildpadomē un citās UNESCO starpvaldību institūcijās, vienojas par organizācijas attīstības virzieniem, prioritātēm un budžetu.

UNESCO Ģenerālās konferences 41. sesija notika no 2021. gada 9.–24. novembrim UNESCO galvenajā mītnē Parīzē. Sesijas uzdevumi bija izskatīt un apstiprināt galvenos plānošanas dokumentus – UNESCO vidējā termiņa stratēģiju 2022.–2029. gadam un darbības programmu un budžetu 2022.–2025. gadam; izvērtēt iepriekšējā perioda sasniegto, īpašu uzmanību veltot pasaulē aktuālajiem attīstības jautājumiem organizācijas kompetences jautājumos; ievēlēt UNESCO ģenerāldirektoru un UNESCO starpvaldību institūcijas.

Ģenerālās konferences darbs tika organizēts plenārsēdēs, kuru laikā katrai dalībvalstij bija iespēja sniegt savus pārskata ziņojumus un izteikties par organizācijas prioritātēm un attīstības virzieniem. Konkrēti organizācijas darbības, jaunu normatīvo instrumentu izstrādes un budžeta jautājumi tika izskatīti sešās komisijās: vispārējo (finanšu, administratīvo, ārējo sakaru) jautājumu, izglītības, dabas zinātņu, sociālo un humanitāro zinātņu, kultūras un komunikācijas un informācijas.

Latvijas Republikas delegācija (kopumā 24 personas), kuras sastāvā bija Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas deputāti, nozaru ministriju pārstāvji un

eksperti, piedalījās visās Ģenerālās konferences komisijās ar ziņojumiem par Latvijas pieredzi. 15. novembrī UNESCO LNK prezidents, kultūras ministrs Nauris Puntulis uzstājās dalībvalstu vispārējās debatēs ar uzrunu par UNESCO prioritātēm un Latvijas pieredzi UNESCO programmu īstenošanā.

Tāpat Latvijas delegācijas pārstāvji piedalījās UNESCO nacionālo komisiju forumā un vairākos citos pasākumos, kas notika sesijas ietvaros. 2021. gada 10. novembrī norisinājās Globālā izglītības sanāksme, kurā attālināti piedalījās arī UNESCO LNK viceprezidente, izglītības un zinātnes ministre Anita Muižniece. Pasākumā tika publiskots izglītības jomas ziņojums „Izglītības turpmākie virzieni: Pārdomas par mūsu kopīgo nākotni: Jauns sabiedriskais līgums izglītības jomā” (*Futures of Education Reimagining our Futures Together A New Social Contract for Education*), kurā formulēta izglītības attīstības vīzija līdz 2050. gadam. Pasākumā oficiāli tika apstiprināta arī Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķa „Kvalitatīva izglītība” UNESCO augsta līmeņa rīcības komiteja, kurā ievēlēja UNESCO LNK viceprezidente, izglītības un zinātnes ministre Anita Muižniece.

2021. gada 19. novembrī notika 12. UNESCO Jaunatnes forums „Jaunieši kā COVID-19 pētnieki”, ar mērķi veicināt dialogu starp jauniešiem un politikas veidotājiem, lai apspriestu, kā mobilizēt starptautisko sabiedrību cīņai pret pandēmijas negatīvajām sekām, īpaši uz jaunatni. Foruma rezultātā tika izstrādāts tālākās rīcības plāna projekts periodam pēc COVID-19. Latviju forumā pārstāvēja Latvijas Jaunatnes padomes biedrs Olavs Raciņš.

41. sesijas laikā tika pieņemti vairāki nozīmīgi politikas plānošanas dokumenti – Rekomendācija par mākslīgā intelekta ētiku un Rekomendācija par atvērto zinātni. Rekomendācijas par mākslīgā intelekta ētiku izstrāde notika divus gadus un tā ir pirmā globālā vienošanās mākslīgā intelekta ētikas standartu noteikšanas jomā. To izstrādāja starptautisku ekspertu grupa, kuras sastāvā bija arī Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes pētniece Dr. iur. Irēna Ņesterova. Rekomendācijas mērķis ir nodrošināt, lai mākslīgā intelekta sistēmas darbotos cilvēces, indivīdu, sabiedrības, vides un ekosistēmu labā, kā arī novērstu to radīto kaitējumu. Tā veicina cilvēktiesību, cilvēka cieņas, dzimumu līdztiesības, tiesiskuma un demokrātijas vērtību ievērošanu. Rekomendācija nosaka vērtības un principus, kā arī sniedz konkrētus ieteikumus to īstenošanai, paredzot praktiskus instrumentus.

Rekomendācija par atvērto zinātni nosaka atvērtās zinātnes definīciju – brīvu piekļuvi zināšanām (publikācijām, pētniecības datiem, u.c.), pētniecības infrastruktūrām; pētniecības procesa atvērtību, kas iekļauj sabiedriskās zinātnes aktivitātes, zinātnieku un politikas veidotāju sadarbību, kā arī atvērtu dialogu ar citām zināšanu sistēmām. Rekomendācijā iezīmētas kopīgas vērtības atvērtajai zinātnei – kvalitāte un integritāte, kopīgs labums, taisnīgums un godīgums, daudzveidība un iekļautība, kā arī kopīgi principi – caurredzamība, reproducējamība, iespēju vienlīdzība, atbildība, sadarbība, iekļautība, fleksibilitāte un ilgtspēja.

Ģenerālās konferences laikā uz otro pilnvaru termiņu tika pārvēlēta līdzšinējā UNESCO ģenerāldirektore, Francijas pārstāve Odrija Azulē. Notika arī vairāku starpvaldību institūciju vēlēšanas, Latvija tika ievēlēta UNESCO Starpvaldību bioētikas komitejā laika posmā no 2022.–2025. gadam un Latvijas pārstāvis tajā ir Rīgas Stradiņa universitātes docents Ivars Neiders.

Ar daudzveidīgiem pasākumiem, 41. sesijas laikā, īpaši tika atzīmēta UNESCO 75. gadadiena. 12. novembrī tika rīkotas svinības, kurās piedalījās valstu vadītāji, ministri un citas augstas amatpersonas. Sagaidot gadadienu, UNESCO atklāja jaunu, audiovizuāli bagātīgu tīmekļvietni www.unesco.org, kurā atsevišķa tematiska sadaļa ir veltīta organizācijas 75. gadadienai, izceļot vēsturiski būtiskākos punktus, personības un notikumus tās attīstības gaitā, kā arī sniedzot iespēju apmeklēt digitālu izstādi „UNESCO piedzīvojums”.

Par godu jubilejai, UNESCO sagatavoja publikāciju „75 gadi darbībā: nacionālo komisiju stāsti”, kurā apkopoti UNESCO dalībvalstu nacionālo komisiju stāsti par to īstenotajiem projektiem. Pasaulē ir 199 nacionālās komisijas, kuras ir katras dalībvalsts izveidotas institūcijas sadarbībai ar UNESCO. To uzdevums ir pārstāvēt dalībvalsts intereses organizācijas darbā, kā arī īstenot UNESCO programmas un idejas attiecīgā valstī. Publikācija parāda, kā UNESCO ietekme pasaulē ir cieši saistīta ar nacionālo komisiju darbību vietējā līmenī. No Latvijas publikācijā iekļautas divas iniciatīvas. Pirmkārt, Baltijas valstu jauniešu forums „Ejam tālāk pa Baltijas ceļu 2019”, kura mērķis bija veicināt izpratni par Baltijas ceļa vēsturiskajiem aspektiem, diskutēt par vērtībām, kas vieno mūsdienu baltiešus, stiprināt priekšstatus par katra valsts pilsoņa lomu, pienākumiem, tiesībām un atbildību demokrātiskas sabiedrības attīstībā un pilnveidot prasmes iesaistīties sociālu kampaņu īstenošanā. Otrkārt, jauno tulkotāju projekts „Kultūras daudzveidība jaunatnes atbalstam, starpkultūru dialoga un daudzvalodības veicināšanai”, kas ir UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un Latviešu valodas aģentūras kopīgi īstenota iniciatīva, apzinoties nepieciešamību nodrošināt kvalitatīvas neformālās tālākizglītības iespējas jaunajiem tulkotājiem un vairot viņu izpratni par tulkojumu un izdevējdarbības nozares specifiku.

UNESCO dalībvalstis veidoja arī video apsveikumus UNESCO 75. gadadienā, Latvijas video sveicienu sūtīja UNESCO LNK prezidents, kultūras ministrs Nauris Puntulis, īpaši izceļot Dziesmu un deju svētkus kā vienu no Latvijai raksturīgām tradīcijām, ko UNESCO starptautiski ir atzinis par nemateriālā kultūras mantojuma cilvēces meistardarbu. [VIDEOAPSVEIKUMS](#)

UNESCO Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību Ģenerālās asamblejas 23. sesija

(2021. GADA 24.-26. NOVEMBRIS)

Pēc UNESCO Ģenerālās konferences 41. sesijas UNESCO galvenajā mītnē norisinājās Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (turpmāk – Konvencija) dalībvalstu Ģenerālās asamblejas 23. sesija. 2021. gada 24.-26. novembrī Konvencijas dalībvalstis diskutēja par turpmāko gadu darbības stratēģiju un normatīvo dokumentu izstrādi saistītu ar klimata pārmaiņu ietekmi uz kultūras un dabas mantojumu, ievēlēja jaunas dalībvalstis Pasaules mantojuma komitejas sastāvā, kā arī izskatīja jautājumu par Konvencijas 50. gadadienas atzīmēšanu 2022. gadā. Sesija darbā piedalījās arī Latvijas delegācija, kuras sastāvā bija pārstāvji no Latvijas Pastāvīgās pārstāvniecības UNESCO, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas.

UNESCO un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības popularizēšana

Lai informētu sabiedrību Latvijā un pasaulē par UNESCO un UNESCO LNK darbību un popularizētu tās principus, vērtības un idejas, UNESCO LNK saziņā ar sabiedrību 2021. gadā izmantoja šādas sabiedrisko attiecību metodes un komunikācijas kanālus:

1. mediju attiecības nacionālajos un reģionālajos plašsaziņas līdzekļos;
2. aktualitāšu publicēšana UNESCO LNK tīmekļvietnē www.unesco.lv;
3. regulāra komunikācija sociālo tīklu vietnēs www.facebook.com/UNESCOLNK un www.twitter.com/UNESCO_LNK, kā arī www.youtube.com/unescovideo;
4. informācijas izplatīšana, izmantojot informatīvus materiālus, izdevumus un publikācijas;
5. informācijas publiskošana sadarbības partneru komunikācijas kanālos.

13

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas publicitāte plašsaziņas līdzekļos

Viens no informācijas kanāliem, lai īstenotu komunikācijas uzdevumus, ir plašsaziņas līdzekļi. Lai nodrošinātu regulāru sabiedrības informēšanu par UNESCO programmu īstenošanu Latvijā un pasaulē un dažādām ar UNESCO darbību saistītām aktualitātēm, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, 2021. gadā kopumā tika sagatavotas un nacionālajiem un reģionālajiem medijiem izplatītas 84 preses relīzes (2020. gadā – 90 preses relīzes). UNESCO LNK tīklu organizācijas un aktīvisti, kā arī pašvaldības un citas partnerorganizācijas ir nozīmīgs resurss sabiedrības informēšanā un mērķauditoriju sasniegšanā, gan sagatavojot un izplatot ziņas par notikumiem, kas saistīti ar UNESCO, gan publicējot to savos informatīvajos resursos (tīmekļvietnēs un sociālo tīklu vietnēs).

Kopumā plašsaziņas līdzekļos 2021. gadā, izmantojot resursa News.lv piedāvāto ARCIS publikāciju apkopojumu, konstatētas 306 publikācijas drukātajos un/vai interneta medijos, kur ziņots par UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātēm vai aktualitātēm vai arī pieminēts UNESCO vārds. Vidējais publikāciju skaits mēnesī sastāda 25 publikācijas.

Plašsaziņas līdzekļi 2021. gada laikā vēstīja par kultūras un kultūras mantojuma, izglītības, medijpratības un zinātnes tēmām, iekļaujot UNESCO LNK aktualitātes, ziņojumu un pētījumu datus un ekspertu viedokļus, tostarp par Latvijas

trīsdesmitgadi UNESCO, par UNESCO 75. gadadienu un par UNESCO dalībvalstu Ģenerālās konferences 41. sesiju, par globālā pilsoniskuma izglītību un par globālo akciju „Pasaules lielākā mācību stunda”, par stāstniecības kustību Latvijā, par medijpratību un preses brīvību.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas komunikācija tiešsaistē

Lai nodrošinātu iespēju ikvienam uzzināt par aktualitātēm un notikumiem, 2021. gadā UNESCO LNK turpināja uzturēt tīmekļvietni www.unesco.lv, kā arī patstāvīgu mājas lapu „UNESCO Latvijas dārgumi” (<https://latvijasdargumi.unesco.lv/lv/>). 2021. gada oktobrī UNESCO LNK pievienojās Valsts un pašvaldību iestāžu tīmekļvietņu vienotajai platformai, kas būtiski ļāva tehniski un saturiski uzlabot iepriekšējo tīmekļvietnes versiju. Jaunajā ir pieejami daudzi uzlabojumi: tā ir droši un ērti lietojama gan uz datora, gan mobilajās ierīcēs, viegli piekļūstama cilvēkiem ar redzes, dzirdes un kustību traucējumiem, un tajā ievietotā informācija ir atrodamā daudz ātrāk un vienkāršāk.

UNESCO LNK tīmekļvietni www.unesco.lv pēc „Google Analytics” datiem 2021. gadā sasniegusi 61 834 skatījumus un 31 029 unikālās sesijas, tostarp, 18 837 unikālās sesijas (85%) no Latvijas.

2021. gadā tika turpināta komunikācija sociālajos tīklos Facebook.com un Twitter.com regulāri publicējot UNESCO LNK ziņas par aktivitātēm Latvijā un ziņas par norisēm UNESCO un citās dalībvalstīs, pārpublicējot UNESCO un UNESCO LNK partneru ziņojumus, tiešsaistē veidojot pasākumu tiešraides un, izmantojot atsauces uz mediju publikācijām, kas veltītas kādai UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātei. Konferenču saturam un videomateriāliem tika izmantota platforma Youtube.com, kur 2021. gadā publicēti 20 videomateriāli.

Sociālā tīkla vietnē Facebook.com UNESCO LNK lapā publicētajam saturam 2021. gadā sekoja 1776 (+355 lietotāji gada laikā) sociālā tīkla lietotāji (Total Page Likes), kuru skaits pieaudzis par 355 lietotājiem gada laikā, un 416 ieraksti/publikācijas (pērn 316 ieraksti/publikācijas). No tām populārāko vidū pēc sasniegtās auditorijas (Reach rādītājs) un pēc apmeklētāju iesaistes (Like vai Share rādītāji) par VI Latgales stāstnieku festivālu (virs 4500 lietotāju), par Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksmi par izglītību ilgtspējīgai attīstībai (virs 4100), par Rundāles pils ansambļa iekļaušanu UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā (virs 3300), par UNESCO LNK ģenerālsēdētāres Baibas Moļņikas dalību seminārā par studējošo caurviju kompetencēm (virs 3300), par jaunatklāto Mežaparka estrādi (virs 2500), par aicinājumu piedalīties globālajā akcijā „Pasaules lielākā mācību stunda” (virs 2300), par stāstniecības izdevumu „Vietas, lietas, cilvēku stāsti” (virs 2300), par UNESCO LNK konferenci „Vērtību griežos: ētiskie izaicinājumi virtuālajā un reālajā pasaulē” (virs 2200), par UNESCO ASP semināru skolotājiem par globālā pilsoniskuma izglītību (virs 1800), par UNESCO LNK Asamblejas sēdi (virs 1700), par UNESCO Pasaules mantojuma komitejas 44. sesiju (virs 1500), par UNESCO LNK aicinājumu piedalīties labo darbu

talkā (virs 1500), par pirmās Latvijas vēstnieces UNESCO A.Nagobads-Ābolas sveicienu Latvijas pievienošanās UNESCO 30. gadadienā (virs 1300), par UNESCO LNK darbinieku Aspazijas dzejas audiogrāmatas ierakstīšanu (virs 1100).

2021. gadā sociālos tīklos tematiskos ierakstos tika popularizētas UNESCO starptautiskās dienas gan vēstot par starptautiskiem pasākumiem, gan par vietējām aktivitātēm, kuras bija saistītas ar konkrētām UNESCO starptautiskajām dienām.

Sociālo tīklu vietņu ierakstu izpēte atklāj, ka par saistošākiem un dalīties nozīmīgākiem ierakstiem sociālo tīklu lietotāji 2021. gadā atzinuši pirmkārt, tos, kuros ir iesaistītas tematiskas kopienas, piemēram, stāstnieku kopiena vai skolotāju kopiena; otrkārt, tos, kuros vēstīts par starptautiska līmeņa norisēm un Latvijas iesaisti tajās, piemēram, par UNESCO Pasaules mantojuma komitejas 44. sesiju; treškārt, tos, kuros pieminēti sadarbības partneri vai organizācijas dažādos pasākumos, piemēram, par UNESCO ASP semināru skolotājiem par globālā pilsoniskuma izglītību. Acīmredzama tendence sociālajos tīklos, ko apliecina sasniegtās auditorijas statistikas dati, ir tā, ka lielāko popularitāti gūst ieraksti, kas piedāvā ieskatu notikumos vai izceļ personības un to iesaisti konkrētās aktivitātēs. Augošo statistiku ievērojami veicina UNESCO LNK sadarbības partneru un tīklu institūciju izcelšana sociālos tīklos, palielinot šo ierakstu redzamību arī partneru sociālo tīklu vietņu profilos.

Savukārt sociālajā tīklā [Twitter.com](https://twitter.com) UNESCO LNK profila ierakstiem 2021. gadā sekoja 967 (2020. gadā tie bija 938) lietotāji.

Līdz ar regulāru, proaktīvu, daudzveidīgu komunikāciju, 2021. gadā ir augusi UNESCO LNK īstenotās komunikācijas sasniegtā auditorija. Turpmākā UNESCO LNK darbības popularizēšanā ieteicams vēstījumu aktualizēšanai publiskajā telpā turpināt iesaistīt tēmu viedokļu līderus/ekspertus, turpināt aktīvi sadarboties ar nozaru partneriem, veidot un izmantot vairāk vizuālu un audiovizuālu saturu, lai veicinātu UNESCO LNK būtisku vēstījumu nogādāšanu un nostiprināšanu dažādās mērķauditorijās.

15

Latvijas pievienošanās UNESCO 30. gadadiena un UNESCO nedēļa Latvijā 2021

2021. gadā apritēja trīsdesmit gadi, kopš Latvija pievienojusies starptautiskajām organizācijām – ANO un UNESCO –, kuru darbība vērsta uz miera un drošības nodrošināšanu pasaulē un ilgtspējīgas attīstības sekmēšanu, veicinot starpvalstu sadarbību šo mērķu sasniegšanā.

Lai izceltu Latvijas pievienošanās UNESCO 30. gadadienu, vienotas komunikācijas mērķiem tika izstrādāta tematiska vizuālā identitāte, kas tika lietota visa 2021. gada garumā. Tā tika izmantota gan saziņā ar masu medijiem, gan ar sadarbības partneriem, kā arī sociālo tīklu noformēšanai un vēstījumu izcelšanai vizuāli. Jubilejas gada vadmotīvs bija dzejnieces Aspazijas vārdi „Katra kustība ieiet kopdarbā”. Tika sagatavots arī gadadienas pasākumu kalendārs, izceļot daudzveidīgās tematiskās aktivitātes.

Latvijas oficiālā uzņemšana UNESCO notika 1991. gada 14. oktobrī un kopš 2011. gada nedēļā, kurā iekrīt šis nozīmīgais datums, tiek atzīmēta UNESCO nedēļa Latvijā. Jubilejas gadā UNESCO nedēļā Latvijā no 11.–15. oktobrim, UNESCO LNK aicināja ikvienu īstenot darbus labākai nākotnes pasaulei, domājot par cilvēku, labklājību, planētu, mieru un sadarbību. Darbus, kas pašu apkaimi un reizē pasauli, veido par mierpilnu vietu ikvienam. UNESCO LNK sagatavoja iedvesmas [video „Veido pasauli par mierpilnu vietu ikvienam”](#), kurā skaidroti ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi un sniegtas ierosmes, kā domāt un rīkoties ilgtspējīgi. Dalīties ar paveiktajiem labajiem darbiem un iedvesmot rīcībai arī citus ikviens tika aicināts sociālos tīklos ar tēmturi #UNESCOLNK30.

Arī UNESCO LNK saime veidoja savu labo darbu, 2021. gada rudenī, iedvesmojoties no jubilejas gada vadmotīva, UNESCO LNK esošie un bijušie darbinieki ierakstīja Aspazijas dzejas izlases audiogrāmatu. Dzejas izlasē iekļauti darbi no dažādiem Aspazijas daiļrades posmiem, tie ir daudzveidīgi un izceļ tās vērtības, kuras nozīmīgas un svarīgas katram no ieraksta dalībniekiem. Ziemassvētku priekšvakarā audiogrāmata tika dāvināta Latvijas Neredzīgo bibliotēkai.

Aspazijas dzejas audiogrāmata četrās daļās ikvienam bez maksas klausāma vietnē [Youtube.com](https://www.youtube.com).

UNESCO Līdzdalības programmas 2020.–2021. gada projekti

Katrus divus gadus dalībvalstis var iesniegt pieteikumus UNESCO Līdzdalības programmas finansiālajam atbalstam, kas palīdz iesaistīt dalībvalstis organizācijas noteikto mērķu sasniegšanā un UNESCO Vidēja termiņa stratēģijas 2014.–2021. gadam īstenošanā. UNESCO LNK mērķis, piedaloties UNESCO Līdzdalības programmā, ir dot ieguldījumu UNESCO un Latvijas partnerattiecību attīstībā, īstenojot UNESCO mērķus nacionālā līmenī un popularizējot Latvijas izglītības, zinātnes un kultūras sasniegumus, pozitīvo pieredzi un tradīcijas. UNESCO LNK pieteikumu sagatavošanā balstās uz konsultācijām ar sadarbības tīkliem (UNESCO asociētājām skolām Latvijā, bibliotēkām, UNESCO katedrām, atmiņas institūcijām) un valsts institūcijām un nevalstiskajām organizācijām.

Līdzdalības programmai 2020.–2021. gadam tika sagatavoti divi projekti – „Mūzizglītība digitālai iekļaušanai un ētiskiem risinājumiem Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai” un „Muzeji nākotnei: Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana un veicināšana”, kas ietver aktivitātes, kas saistītas ar UNESCO darbības jomām un veicina UNESCO LNK sadarbības tīklu tālāko attīstību. Abi Latvijas pieteikumi ieguva UNESCO Līdzdalības programmas finansiālo atbalstu un tika īstenoti 2021. gada laikā.

Projekta „Mūzizglītība digitālai iekļaušanai un ētiskiem risinājumiem Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai” mērķis bija iepazīstināt un izglītot UNESCO LNK sadarbības tīklus par mākslīgā intelekta lomu nākotnes izglītībā, zinātnē un kultūrā, kas balstīta ētiskās vērtībās, kā arī starppaudžu sadarbībai un dialogam, kas veicina

digitālu iekļaušanos, saglabājot dabas, kultūras un dokumentāro mantojumu. UNESCO LNK sekmīgai programmu īstenošanai Latvijā vairāku gadu garumā ir izveidojusi sadarbības institūciju tīklus, ar kuru starpniecību ir iespējams sasniegt plašāku sabiedrību UNESCO ideālu iedzīvināšanai. Šobrīd UNESCO darbojas 32 „Stāstu bibliotēkas”, 32 UNESCO Asociēto skolu projekta skolas, 15 atmiņas institūcijas, kas glabā UNESCO programmas „Pasaules atmiņas” dokumentāro mantojumu, kā arī UNESCO katedru tīkls Latvijas augstākajās mācību iestādēs.

Projekta laikā tika īstenotas vairākas aktivitātes (semināri, diskusijas) veltītas konkrētām projekta tēmām un tas noslēdzās ar konferenci „[Vērtību griežos: ētiskie izaicinājumi virtuālajā un reālajā pasaulē](#)”, kas notika tiešsaistē 2021. gada 21.–22. oktobrī. Konferences mērķis bija informēt un sagatavot UNESCO LNK sadarbības tīklus par tehnoloģiju un mākslīgā intelekta radītājiem ētiskajiem izaicinājumiem, lai skaidrotu tos savā kopienā un plašākā sabiedrībā. Dalībniekiem bija iespēja klausīties Latvijā zināmu ekspertu priekšlasījumus par dažādām tēmām – algoritmiem un ētiku medijpratībā; mantojumu digitālajā vidē un autortiesību aspektu, ilgtspējīgu izglītību kā vērtību digitālajā laikmetā, kultūrvides un vēsturiskās ekoloģijas lomu vides aizsardzības procesos, digitālo pratību un virtuālām praksēm. Konferencē ar priekšlasījumu par mākslīgā intelekta jautājumiem uzstājās arī UNESCO Starptautiskā Mākslīgā intelekta pētniecības centra pārstāvis. Konferences tiešraide bija skatāma UNESCO LNK Facebook kontā, kā arī sabiedrisko mediju portālā LSM.LV

Projekts „Muzeji nākotnei: Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana un veicināšana” tika sagatavots sadarbībā ar Baltijas valstu muzeju biedrībām. Tā mērķis bija stiprināt muzeju iesaisti Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā un labās prakses piemēru apkopšanā. Projekta galvenā aktivitāte bija Baltijas mēroga konference „[Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana Baltijas valstu muzejos un bibliotēkās](#)”, kas notika tiešsaistē 2021. gada 23.–24. septembrī. Tās bija moto: „Jautā savai bibliotēkai! Jautā savam muzejam!” (*Ask Your library! Ask Your museum!*) un mērķauditorija – Igaunijas, Latvijas un Lietuvas muzeju un bibliotēku darbinieki.

Konferencē uzstājās vadošo, starptautisko bibliotēku un muzeju organizāciju pārstāvji, kā arī Baltijas valstu bibliotēku un muzeju eksperti un praktiķi. Konferences ietvaros norisinājās meistardarbnīcas, kuru laikā bija iespēja apgūt dažādus rīkus veiksmīgam darbam ar Ilgtspējīgas attīstības mērķiem atmiņas institūcijās. Tā noslēdzās ar starpsektoru pārstāvju diskusiju, kuras laikā tika izteikti ierosinājumi ciešākai valdības, NVO un nozaru sadarbībai. Lai veicinātu konferencē pausto atziņu nostiprināšanos un ideju īstenošanu, kā arī sekmētu turpmāku sadarbību un pieredzes apmaiņu, konferences noslēgumā tika publicēti konferences secinājumi [angļu](#), [latviešu](#), [lietuviešu](#) un [igauņu](#) valodās.

Konferenci rīkoja Latvijas Muzeju biedrība, Latvijas Nacionālā bibliotēka un Latvijas Bibliotekāru biedrība sadarbībā ar Igaunijas un Lietuvas muzeju un bibliotekāru biedrībām un UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju.

Publikācijas un informatīvie materiāli

Stāstniecības tradīcijām veltīts elektronisks rakstu krājums „Vietu, lietu un cilvēku stāsti”

2021. gada sākumā tika sagatavots elektronisks rakstu krājums „Vietu, lietu un cilvēku stāsti”. Tā mērķis ir veicināt stāstniecības tradīciju atpazīstamību Latvijā un stiprināt to lomu nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un kultūrtelpas bagātināšanā. Krājumu veido III Latvijas stāstnieku konferences „Stāsti par vietām, lietām un cilvēkiem” nolasītie ziņojumi, kuri pārtapuši rakstos. Tajos apkopota Latvijas stāstnieku, naratīvu un stāstniecības procesu pētnieku pieredze, analizējot stāstniecības lomu individuālo prasmju izkopšanā un kopienu attīstībā. Izdevumā arī sniegti ieteikumi stāstniekiem un stāstu pasākumu rīkotājiem, kā veidot veiksmīgu sadarbību ar kopienu un stiprināt turpmāku tradīciju attīstību Latvijas kultūrtelpā. Krājumā iekļauta arī Zviedrijas pieredze teiku mantojuma iedzīvināšanā vietējā kopienā un plašākā pasaulē. Rakstu krājumu sagatavoja UNESCO LNK un Latvijas stāstnieku asociācija ar Kultūras ministrijas un Latvijas Nacionālā kultūras centra atbalstu un tas brīvpieejā lasāms šeit: [Vietu, lietu un cilvēku stāsti \(2021\)](#)

Infografikas par stāstu stāstīšanas prasmēm

18

2021. gada nogalē gatavojoties VI Latvijas stāstnieku konferencei „Starp vērtībām un ērtībām” UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Stāstnieku asociāciju sagatavoja infografikas – informatīvus materiālus ikvienam, kas vēlas pilnveidot un attīstīt stāstu stāstīšanas prasmes. Informācijas laikmetā prasme izstāstīt stāstu ir nepieciešama kompetence gandrīz ikvienam. Vienlaikus stāstniecība ir nozīmīga nemateriālā kultūras mantojuma vērtība, kas ļauj nodot zināšanas un pieredzi no paaudzes paaudzē, sajust piederību kopienām un sekmēt to attīstību, kā arī apzināties nacionālo identitāti. Materiāla mērķauditorija ir gan pieredzējušie, gan jaunie stāstnieki, kurus šis materiāls var ieinteresēt iesaistīties stāstniecības kustībā Latvijā. Info grafikas apskatāmas šeit: <https://www.unesco.lv/lv/media/616/download>

UNESCO ceļvedis „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: 2030”

2021. gadā UNESCO LNK publiskoja latviešu valodā tulkoto UNESCO ceļvedi „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: 2030”. Ceļvedis ir globāls ietvars izglītības ilgtspējīgai attīstībai īstenošanai 2020.–2030. gada periodā ar mērķi veidot taisnīgāku un ilgtspējīgāku pasauli, vienlaikus veicinot 17 ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. Ceļvedis aktualizē piecas prioritārās darbības jomas – politikas pilnveide, mācību vides pārveide, skolotāju darbību uzlabošana, iespēju nodrošināšana jauniešiem un viņu mobilizēšana, kā arī ilgtspējīgu risinājumu ieviešanas paātrināšana vietējā līmenī. Tā mērķgrupas ir politikas veidotāji, izglītības iestāžu vadītāji, skolotāji, skolēni un studenti, kā arī jaunieši un kopienas. Ceļvedis tulkots ar Izglītības un zinātnes ministrijas atbalstu un pieejams šeit: <https://www.unesco.lv/lv/media/331/download>

Pārskats „Latvijas bibliotēkas un ilgtspējīgas attīstības mērķi (2017–2021)”

No 2019.–2021. gadam UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku, Latvijas Bibliotekāru biedrību īstenoja pieaugušo izglītības projektu „Bibliotēkas un sabiedrības ilgtspējīga attīstība: mēs būvējam šo pasauli paši”. Projekts izmantoja bibliotēku potenciālu sasniegt plašas un daudzveidīgas sabiedrības grupas, tādējādi, uzrunājot iedzīvotājus par ilgtspējīgu attīstību ne tikai ar formālās, bet arī ar neformālās izglītības palīdzību. Projekta aktivitātes iepazīstināja ar ilgtspējīgas attīstības pamatprincipiem un izaicinājumiem, un veicināja labās prakses pieredzes apmaiņu.

2021. gadā projekta ietvaros tika sagatavots analītiskais pārskats par Latvijas bibliotēku darbu ilgtspējīgas attīstības mērķu jomā, kas ietver apkopojumu par laika periodu no 2017. gada līdz 2021. gadam. Pārskats ir veidots divās valodās – izvērstais apkopojums latviešu valodā un saīsinātais apkopojums angļu valodā. Pārskats tika sagatavots ar Izglītības un zinātnes ministrijas atbalstu un ir integrēts Latvijas Bibliotēku portālā www.biblioteka.lv.

Apkopojums latviešu valodā ir pieejams šeit: <http://www.bibliotekari.lv/wp-content/uploads/2021/12/LV-IAM-apkopojums-2017-2021.pdf>

Apkopojums angļu valodā ir pieejams šeit: http://www.bibliotekari.lv/wp-content/uploads/2021/12/Latvian_libraries_SDG_2021.pdf

UNESCO Izglītības programma

GLOBĀLĀ KUSTĪBA „IZGLĪTĪBA VISIEM”

Globālās kustības „Izglītība visiem” mērķis ir nodrošināt izglītības pamatvajadzības ikvienam, tostarp būtiskākos mācīšanās instrumentus (rakstītprasmi, runas prasmi, rēķināšanu, problēmu risināšanu) un mācīšanās saturu (zināšanas, iemaņas, vērtības), lai ikviens pasaules iedzīvotājs spētu attīstīt savas dotības un sabiedrību kopumā, piedalīties darba tirgū, uzlabot savas dzīves kvalitāti, pieņemt pārdomātus lēmumus un izglītoties visa mūža garumā.

Konsultatīvā padome „Izglītība visiem” Latvijā darbojas no 2005. gada, un tās mērķis ir veicināt ministriju un citu pārvaldes iestāžu, pašvaldību, privātā sektora, nevalstisko un starptautisko organizāciju sadarbību un saskaņotu rīcību, lai visiem nodrošinātu iekļaujošu, līdztiesīgu un kvalitatīvu izglītību un veicinātu mūžizglītību. Lai sekmīgi īstenotu „Izglītība visiem” mērķus Latvijā, kā arī lai apspriestu Latvijai un visai pasaulei nozīmīgus izglītības problēmjaudājumus, UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrija ir noslēgusi sadarbības līgumu. Saskaņā ar līgumu UNESCO LNK koordinē konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” darbību un rīcības plāna „Izglītība 2030” īstenošanu Latvijā.

20

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksmes

2021. gadā sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju tika nodrošināts konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” darbs un organizētas trīs sanāksmes.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Jauniešu līdzdalības veicināšana”

(2021. GADA 19. MARTS)

Konsultatīvās padomes locekļi iepazīs ar Jaunatnes politikas pamatnostādņu projektu 2021.–2027. gadam, kuru mērķis ir veicināt jauniešu pilnvērtīgu un vispusīgu attīstību, dzīves kvalitātes uzlabošanu un stiprināt jauniešu līdzdalību. UNESCO Izglītības ilgtspējīgās attīstības ceļvedī (*Education for Sustainable Development: A Roadmap*) un ANO Jaunatnes stratēģijā (*Youth 2030 Working With and For Young People*) jaunieši tiek dēvēti par sociālo inovāciju meistariem jeb sabiedrības nākotnes pārmaiņu veidotājiem. Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam ir

solis Latvijas spējai iesaistīties globālos jaunatnes politikas jautājumos. Sanāksmē uzmanība tika pievērsta arī jauniešu emocionālās veselības aspektiem, kas būtiski ietekmē izglītības kvalitāti.

Konsultatīvās padomes sanāksmei tika piesaistīti vairāki eksperti, kas uzstājās ar saviem ziņojumiem. Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta direktora vietniece Randa Ķeņģe savā prezentācijā akcentētāja galvenos izaicinājumus jaunatnes jomā un uzsvēra vajadzību stiprināt jauniešu pilsonisko līdzdalību. Daugavpils Universitātes pētniece, Dr.paed. Mārīte Kravale-Pauliņa, sniedza pamatnostādņu izvērtējumu, kurā uzsvēra, ka ir nepieciešams izmantot pētījumos iegūtos datus un veicināt dažādu līmeņu sadarbību. Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras vecākais programmu vadītājs Nils Mosejonoks sniedza situācijas pārskatu par izglītojamo pašpārvaldēm, Pusaudžu resursu centra attīstības vadītājs, bērnu psihiatrs Ņikita Bezborodovs savā prezentācijā runāja par Covid-19 ietekmi uz jauniešu emocionālo veselību, jo bērni un jaunieši ir īpaša riska grupa, ko ietekmē ar Covid-19 pandēmiju saistītās sociāli ekonomiskās sekas, kā arī ierobežojošie pasākumi atstāj uz jauniešiem negatīvu ietekmi. Sanāksmes diskusijas laikā tika akcentēta jauniešu sociālo prasmju veicināšana, uzņēmējdarbības un finanšu prasmes attīstīšana un darba vidē balstītu mācību ieviešana. Savukārt sanāksmes noslēgumā tika apkopoti un uzsvērti priekšlikumi, ko būtu vērts ņemt vērā Jaunatnes politikas pamatnostādņu 2021.–2027. gadam pilnveidei.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030 ceļvedis ”

(2021. GADA 16. JŪNIJS)

Sanāksmes mērķis bija gūt ieskatu ceļvedī „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: 2030”, kas ir globāls ietvardokuments izglītības ilgtspējīgai attīstībai īstenošanai no 2020.–2030. gadam, lai veidotu taisnīgāku un ilgtspējīgāku pasauli, vienlaikus veicinot 17 ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu.

Sanāksmē piedalījās arī starptautiskais eksperts – UNESCO Ilgtspējīgās attīstības izglītības nodaļas vadītājs Aleksandrs Laihts, kurš sniedza prezentāciju par ceļvedi, kura galvenais fokuss ir pārmaiņas izglītībā, kas ietver tehnoloģisko nākotni, pārveidojošās darbības un strukturālas izmaiņas. Prezentācijā tika uzsvērtā politiku saskaņotība starpsektoriālajā līmenī, pilsoniskās un globālās kompetences kā caurviju prasmju nozīme, neformālās un formālās izglītības sasaistes nepieciešamība, kā arī skolotāju loma izglītības ilgtspējīgai attīstībai ieviešanā.

Diskusiju daļā dalībnieki apsprieda izaicinājumus izglītības ilgtspējīgai attīstībai mērķu praktiskajā ieviešanā, uzsverot vienaudžu savstarpējās mācīšanās nepieciešamību un pilsonisko līdzdalību, kas ir svarīga caurviju prasme arī mūžizglītības kontekstā.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „UNESCO Globālais izglītības pārskata ziņojums 2021 „Nevaldības sektora dalībnieki””

(2021. GADA 15. DECEMBRIS)

UNESCO Globālais izglītības pārskata ziņojums tiek gatavots kopš 2002. gada un atklāj, kā dalībvalstīm ir veicies ANO Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķa – „Kvalitatīva izglītība” – sasniegšanā. Ziņojuma galvenais uzdevums ir atspoguļot pieejamos datus un analizēt tos, lai skaidrotu progresu un atšķirības izglītībā dalībvalstīs, kā arī lai sniegtu ieteikumus, kas veicina dialogu un uzlabo politikas veidošanu.

Globālo izglītības pārskata ziņojumu izstrādā neatkarīga ekspertu komanda UNESCO uzdevumā. Kopš 2002. gada iznākuši jau 17 ziņojumi, kas veltīti dažādām izglītības tēmām, bet 2021. gada ziņojumā analizēta nevaldības sektora dalībnieku loma ilgtspējīgās attīstības mērķu sasniegšanā. Latvijā UNESCO globālā izglītības pārskata ziņojuma prezentācija notika devīto gadu pēc kārtas. Ar globālo izglītības pārskata ziņojumu 2021 „Nevaldības sektora dalībnieki” angļu valodā ir iespējams iepazīties šeit: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379875>

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” dalībnieki iepazīnās ar globālā izglītības pārskata ziņojumu 2021 „Nevaldības sektora dalībnieki”, kas veltīts nevaldības sektora nozīmei izglītībā un tā sadarbībai ar valdībām un uzklausa nacionālo ekspertu viedokli no trim jomām – valsts pārvaldes, pašvaldības un vecāku organizācijas par nevaldības sektora dalībnieku lomu izglītības procesā.

Sanāksmē piedalījās UNESCO starptautiskā eksperte Frančeska Endrizzi, kura savā prezentācijā aktualizēja jautājumus par nevaldības sektora dalībnieku iesaisti izglītības nodrošināšanā, nevaldības sektora ietekmi, kas saistīta ar izglītības iekļaušanas aspektu un kvalitāti, kā arī runāja par nevaldības sektora darbības finansējuma jautājumiem izglītībā. Eksperte pieminēja arī COVID pandēmijas lielo ietekmi uz izglītības sistēmām, uzsverot, ka valsts sadarbība ar partneriem un ieinteresētajām pusēm var sekmēt izglītības kvalitāti.

Latvijas eksperti no valsts institūciju, pašvaldību un vecāku organizāciju puses uzsvēra, ka ir nepieciešams veidot atvērtu un iecietīgu sabiedrību, kas ir gatava pārmaiņām, ņemot vērā globalizāciju, straujo tehnoloģisko progresu un neierobežoto zināšanu pieejamību.

Globālā izglītības pārskata prezentācija latviešu valodā ir pieejama šeit: <https://faiiem.lv/f/rzsgbt44k>

Globālā rīcības programma „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai”

Lai nodrošinātu planētas ilgtspēju un sasniegtu ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķus nacionālā un starptautiskā mērogā, izšķiroša ir sabiedrības iesaiste un izglītošana. Jau 2014. gada novembrī, turpinot ANO desmitgadē „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” (2005–2014) iesākto, valstis vienojās par globālo rīcības programmu „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai”, izvirzot vienotu mērķi: pārorientēt izglītību un mācīšanos, lai ikvienam būtu iespēja apgūt zināšanas, prasmes, vērtības un attieksmes, kas ļauj veicināt ilgtspējīgu attīstību.

2017. gada 29. septembrī UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija noslēdza sadarbības līgumu par globālās rīcības programmas „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” īstenošanu. Līgums pauž apņemšanos ieviest globālās rīcības programmas „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” principus, mērķus un uzdevumus prioritārajās darbības jomās, tostarp mācību vides pārveidē un ilgtspējīgu risinājumu meklēšanā un sadarbības tīklu stiprināšanā vietējās kopienās.

UNESCO asociēto skolu tīkls – globālās rīcības programmas „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” īstenotājs

23

UNESCO Asociēto skolu projekts (ASP) ir pirmais skolu sadarbības tīkls pasaulē, kas izveidots 1953. gadā un kurā šobrīd darbojas apmēram 11 500 izglītības iestāžu 182 valstīs. Latvija darbojas ASP kopš pievienošanās UNESCO, un tīkla darbību Latvijā koordinē UNESCO LNK. Tīkls ir veidots sadarbībai līdzīgi domājošiem skolotājiem, skolu administrācijas pārstāvjiem un skolēniem, kuri vēlas sadarboties ar citām skolām Latvijā un pasaulē, izmanto inovatīvas, uz līdzdalību vērstas metodes un pieejas un nodrošina drošu, ilgtspējīgu, nevardarbīgu, iekļaujošu un efektīvu mācību vidi. Tīklā iesaistītās skolas īsteno aktivitātes vietējā un starptautiskā mērogā, līdzdarbojas iniciatīvās, kas sekmē starpkultūru dialogu, cilvēktiesību izglītību vai veicina ilgtspējīgu planētas un cilvēces attīstību. Dalība UNESCO asociēto skolu tīklā ir bez maksas un atvērta visām valsts, pašvaldību vai privātām izglītības iestādēm, kas ir reģistrētas Latvijā, tostarp pirmsskolas, pamatskolas, vidusskolas, profesionālās izglītības iestādes vai skolotāju izglītības iestādes.

UNESCO Asociēto skolu projekta seminārs „Saliec atpakaļ labāk!”

(2021. GADA 23. MARTS)

Lai iedvesmotu skolotājus īstenot un attīstīt ilgtspējīgās attīstības mērķus kā formālajā, tā neformālajā izglītībā, semināra „Saliec atpakaļ labāk!” mērķis bija iepazīstināt skolotājus ar diviem metodiskajiem materiāliem – UNESCO LNK 2020. gadā sagatavoto materiālu „Laiks ilgtspējīgās attīstības mērķiem!”, kurā ir apkopotas ilgtspējas kompetences un oriģinālas idejas un „Bioētika vidusskolai

Cilvēka izcelsmes bioloģisko paraugu izmantošana pētījumos, kas atklāj dažādos bioētikas neviennozīmīgos jautājumus. Seminārs notika tiešsaistē un tajā piedalījās UNESCO Asociēto skolu projekta skolotāji no visas Latvijas.

Seminārā piedalījās biedrības Latvijas Platforma attīstības sadarbībai (LAPAS) padomes priekšsēdētāja vietniece, biedrības „Zaļā brīvība” biedre Inga Belousa, un vadot interaktīvo nodarbību, aicināja skolotājus izvērtēt pārmaiņu virzienus, kas palīdzēs veidot ilgtspējīgāku nākotni, iepazīstinot ar datiem no ziņojumiem par bioloģisko daudzveidību un ekosistēmas pakalpojumiem, pētījumiem par klimatu nākotnē un globāliem datiem par izglītību. Interaktīvā nodarbībā dalībnieki tika iepazīstināti ar metodiskā materiāla un kalendāra „Laiks ilgtspējīgās attīstības mērķiem!” praktiskās izmantošanas iespējam un struktūru. Semināra otrajā daļā Latvijas pārstāve UNESCO Starptautiskajā bioētikas komitejā, Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes asociētā profesore Signe Mežinska iepazīstināja dalībniekus ar jaunveidoto metodisko materiālu, kas ir veltīts bioētikas jautājumiem.

Seminārs „Ceļā uz cerīgu nākotni”, kas veltīts ceļveža „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: 2030” atklāšanai

(2021. GADA 8. JŪNIJS)

24

Semināra mērķis bija iepazīstināt UNESCO Asociēto skolu projekta dalībiskolas skolotājus, Ekoskolu programmas skolotājus un Baltijas jūras projekta skolotājus ar globālā ceļveža „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030” saturiskajiem virzieniem un iedvesmot skolotājus praktiskai rīcībai izglītības ilgtspējīgai attīstībai īstenošanā. Savukārt, Latvijas eksperti dalījās ar praktiskiem piemēriem un pieredzes stāstiem par vides, sabiedrības un ekonomikas ilgtspēju. Skolotājiem tika sniegti ieteikumi, kas dod ierosmes īstenot praktiskas iniciatīvas un rīcību, ilgtspējīgām pārmaiņām sabiedrības un politikas, ekonomikas un vides jomā, kā arī savā ikdienā.

Seminārs „Globālā pilsoniskā līdzdalība pasaules ilgtspējīgai attīstībai”

(2021. GADA 10. DECEMBRIS)

Semināra mērķis bija popularizēt un skaidrot UNESCO izstrādāto ceļvežu „Skolas darbībā: Globālā pilsoniskā līdzdalība pasaules ilgtspējīgai attīstībai” saturu un metodoloģiju skolotājiem, padziļināt skolotāju izpratni par globālā pilsoniskuma izglītību, tās dimensijām, tādējādi rosinot tās apguves ietveršanu ikdienas pedagoģiskajā praksē.

Semināru vadīja Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas, Mūzikas skolotāju katedras profesore, pētniece Dace Medne, kura iepazīstināja skolotājus ar divām problēmorientētām lekcijām un lekciju eseju, kas ietvēra globālo pilsoniskuma nozīmi, atklāja to, kas ir pasaules pilsonis un demonstrēja skolotājiem veidus, kā mācīt globālo pilsoniskumu skolēniem. Pasākumā piedalījās skolotāji no UNESCO Asociēto skolu projekta dalībiskolu tīkla, Baltijas Jūras projekta un Ekoskolu programmas.

Pēc semināra tika izveidota video lekcija, kurā apkopoti ieteikumi, metodes, piemēri par izglītību ilgtspējīgai attīstībai un globālo pilsoniskumu un tā ir publiski pieejama visiem interesentiem UNESCO LNK YouTube vietnē. <https://www.youtube.com/watch?v=jaRrcfV81Zk>

UNESCO ceļveži „Skolas darbībā: Pilsoniskā līdzdalība pasaules ilgtspējīgai attīstībai” 2021. gada 7. septembrī tika prezentēti arī pasākumā Latvijas Jaunatnes padomes dalīborganizācijām. Pasākuma mērķis bija iepazīstināt jaunatnes organizāciju pārstāvjus ar globālā pilsoniskuma izglītību un izglītību ilgtspējīgai attīstībai konceptiem, praktiski izmēģinot aktivitātes, kas veicina pilsonisko līdzdalību, jaunatnes organizāciju kapacitāti un atpazīstamību.

Ceļvedis „Skolas darbībā Globālā pilsoniskā līdzdalība pasaules ilgtspējīgai attīstībai” skolotājiem ir pieejams šeit: <https://www.unesco.lv/lv/media/366/download>

Ceļvedis „Skolas darbībā Globālā pilsoniskā līdzdalība pasaules ilgtspējīgai attīstībai” skolēniem ir pieejams šeit: <https://www.unesco.lv/lv/media/369/download>

Jauniešu sadarbības projekts – ANO modelēšanas spēle

(2021. GADA 10.–13. JŪNIJS)

ANO modelēšanas spēle ir starptautisks izglītības projekts, kura mērķis ir ieinteresēt un iesaistīt jauniešus debatēs un diskusijās par cilvēces attīstībai nozīmīgiem jautājumiem, tādējādi veicinot līderības, sadarbības un problēmu risināšanas prasmes. Šis projekts jau vairākus gadus veiksmīgi norisinās Latvijā, Igaunijā, Ukrainā un citās valstīs, veicinot pieredzes apmaiņu un sadarbību. Projektu Latvijā īsteno UNESCO LNK sadarbībā Izglītības un zinātnes ministriju un Ārlietu ministriju.

Ņemot vērā pandēmijas ierobežojumus, ANO modelēšanas spēle notika tiešsaistē no 2021. gada 10. līdz 13. jūnijam. Tajā piedalījās 11 jaunieši no Latvijas, kas pārstāvēja UNESCO asociētās skolas – Ādažu Brīvo Valdorfskolu, Jaunsilavas pamatskolu, Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikumu, Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskolu, Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikumu, Riebiņu vidusskolu, Rīgas Klasisko ģimnāziju, Valmieras Valsts ģimnāziju un Vecpiebalgas vidusskolu. Kopumā ANO spēlē piedalījās 35 skolēni no dažādām valstīm. 2021. gadā jaunieši ANO modelēšanas spēlē apsprieda šādas tēmas: „Dabas risinājumi klimata pārmaiņu mazināšanai un pielāgošanai” un „Stāstījuma veidošana: kā plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesības un personiskais aizspriedums ietekmē sabiedrības diskusiju”.

Starptautiskā izglītības akcija „Pasaules lielākā mācību stunda”

Starptautisko izglītības akciju „Pasaules lielākā mācību stunda” organizē „Projekts Ikviens” (*Project Everyone*) sadarbībā ar UNICEF, UNESCO un citām ANO aģentūrām un tā vienlaikus norisinās vairāk nekā 100 pasaules valstīs. Tās mērķis ir iepazīstināt sabiedrību un veicināt katra bērna, jaunieša, pieaugušā izpratni par 17 ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ko ANO valstis ir apņēmušās sasniegt līdz 2030. gadam, un iesaistīt ikvienu šo mērķu sasniegšanā. Akcija Latvijā notiek jau sešus gadus un to

organizē UNESCO LNK ar Izglītības un zinātnes ministrijas un nevalstisko organizāciju, tostarp Latvijas platforma attīstības sadarbībai, Latvijas Augstskolu pedagogu sadarbības asociācija, Vides izglītības fonda Ekoskolu programma, atbalstu un tajā aicinātas piedalīties visas Latvijas izglītības iestādes.

2021. gada akcijas tēma aicināja skolēnus un skolotājus kļūt par pārmaiņu radītājiem klimata norisēs, uzmanību pievēršot klimata izglītības nozīmei, kas aktualizē jautājumus par klimata krīzi un tās mazināšanas iespējām, īpaši uzsverot divus ANO Ilgtspējīgās attīstības mērķus: 4. mērķi – Kvalitatīva izglītība un 13. mērķi – Rīcība klimata jomā.

Akcijas atklāšana Latvijā notika 2021. gada 20. septembrī, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, Vides izglītības fonda Ekoskolu apbalvošanas ceremonijā, kur piedalījās vairāk nekā 100 Ekoskolu programmas skolotāji un UNESCO Asociēto skolu projekta skolotāji. Akcijas laikā no 2021. gada 20. septembra līdz 8. novembrim skolēni un skolotāji īstenoja klātienē vai attālinātās mācību stundas, kurās kopīgi meklēja atbildes uz jautājumiem, kas ir klimata izglītība un kādi ir galvenie cēloņi klimata pārmaiņām.

Akcijas „Pasaules lielākā mācību stunda” noslēgums notika 2021. gada 26. novembrī Globālās izglītības nedēļas konferencē „Tepat ārā: Globālajā kompetencē balstīta rīcība”. Īpaša konferences uzmanība tika pievērsta globālās kompetences lomai nevienlīdzības mazināšanā, sabiedrības noturības veidošanā un klimata taisnīguma nodrošināšanā. Pasākuma sākumā 70 konferences dalībniekus sveica izglītības un zinātnes ministre Anita Muižniece, kura uzsvēra veiksmīgo sadarbību ar UNESCO LNK, kopīgi atbalstot starptautisko izglītības akciju, kura apvieno skolēnus un skolotājus no dažādām pasaules valstīm vienotam mērķim, domāt un rīkoties ilgtspējīgi. Konferences tematiskajā sekcijā „Klimata taisnīgums” tika prezentēts atskats uz 2021. gada akcijas norisi un dalībniekiem bija iespēja iepazīties ar skolēnu un skolotāju radošajiem darbiem un īstenotajām stundām.

Ar akcijas „Pasaules lielākā mācību stunda” stundu plāniem iespējams iepazīties šeit: <https://www.unesco.lv/lv/pasaules-lielaka-macibu-stunda>

Atskata prezentācija uz 2021. gada akcijas „Pasaules lielākā mācību stunda” Latvijā ir pieejama šeit: <https://failiem.lv/f/px8dtfur3>

Starptautiskās akcijas „Pasaules lielākā mācību stunda” ietvaros 2021. gadā tapa arī videostāsts sadarbībā ar Ādažu Brīvo Valdorfskolu, kas ir viena no senākajām UNESCO Asociēto skolu projekta dalīb skolām Latvijā. Videostāsts tika prezentēts konferences „Tepat ārā: Globālā kompetencē balstīta rīcība” laikā un tas atklāj skolas ieguvumus un pieredzi, ko sniedz dalība UNESCO Asociētā skolu projektā, skaidro izglītības nozīmi ilgtspējīgās attīstības mērķu sasniegšanā un globālās izglītības veicināšanā, kā arī sniedz ieskatu UNESCO ceļvežos skolotājiem un skolēniem „Skolas darbībā: Globālā pilsoniskuma līdzdalība pasaules ilgtspējīgai attīstībai”. Videostāsts ir pieejams visiem interesentiem UNESCO LNK YouTube vietnē.: <https://www.youtube.com/watch?v=AnVfNz3fMeg>

UNESCO Zinātņu programma

L'ORÉAL Baltic programma „Sievietēm zinātnē”

L'ORÉAL un UNESCO starptautiskā programma „Sievietēm zinātnē” tika izveidota 1998. gadā, ar mērķi atbalstīt zinātnieces viņu galvenajos karjeras posmos, dot nozīmīgu ieguldījumu zinātnes attīstībā, un veicināt dzimumu vienlīdzību zinātnes jomā.

Latvijā programmu „Sievietēm zinātnē” 2005. gadā aizsāka programmas patronese Dr. Vaira Vīķe-Freiberga, L'ORÉAL Baltic, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija un Latvijas Zinātņu akadēmija. Savukārt, 2017. gadā programma tika paplašināta, izveidojot L'ORÉAL Baltic programmu „Sievietēm zinātnē”, ar mērķi veicināt Baltijas zinātnieču profesionālo attīstību, palīdzot sasniegt jaunus mērķus un vairojot pienesumu gan zinātnei, gan sabiedrībai. L'ORÉAL Baltic programma „Sievietēm zinātnē” tiek īstenota sadarbībā ar trīs Baltijas valstu zinātņu akadēmijām un UNESCO Nacionālajām komisijām Latvijā, Igaunijā un Lietuvā. Kopš programmas „Sievietēm zinātnē” izveides, atzinību par savu ieguldījumu zinātnes jomā ir saņēmušas 48 zinātnieces no Latvijas, sešas zinātnieces no Lietuvas un sešas no Igaunijas.

Baltijas zinātnieces programmai „Sievietēm zinātnē” tika aicinātas pieteikties no 2021. gada 1. februāra līdz 21. martam. Pieteikumus 6000 EUR balvai varēja iesniegt zinātnieces par pētījumu veikšanu dzīvības, fizikas un vides zinātņu, materiālzinātņu, matemātikas, datorzinātnes, informācijas zinātnes, kā arī inženierzinātņu jomās. 2021. gadā Latvijā tika piešķirta viena balva zinātniecei ar doktora grādu līdz 40 gadiem un divas balvas doktorantēm doktora darba izstrādei līdz 40 gadu vecumam, Lietuvā un Igaunijā tika piešķirta pa vienai balvai zinātniecei ar doktora grādu līdz 40 gadiem un pa vienai balvai doktorantei.

Balvu par ieguldījumu zinātnē un pētījumu turpmākajai veikšanai 2021. gadā saņēma Dr. biol. Vita Rovīte, Mg.phys. Inga Pudža un doktorante Dana Kigitoviča no Latvijas, Dr. Ieva Plikusiene un Mg.Sc. Joana Smirnoviene no Lietuvas, kā arī Dr. Kaija Pohako-Esko un Mg. Sc. Mari-Ann Lind no Igaunijas.

Dr. biol. Vita Rovīte ir vadošā pētniece un grupu vadītāja Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centrā, kā arī Latvijas Genoma centra vadītāja. Vita Rovīte saņēma atzinību par akromegāliju izpēti – retu endokrīnu saslimšanu, ko izraisa labdabīgs hipofīzes audzējs, kas pārproducē augšanas hormonu (GH) un izraisa dažādas blakus saslimšanas, un ir cēlonis paaugstinātai mirstībai.

Mg.phys. Inga Pudža strādā Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūta EXAFS spektroskopijas laboratorijā par zinātnisko asistenti. Inga Pudža saņēma balvu par darbu pie viedā materiāla vara molibdāta (CuMoO₄) izpētes. Tas ir multifunkcionāls

materiāls, ar vairākām perspektīvām īpašībām, piemēram, tas maina savu krāsu temperatūras, spiediena un pH ietekmē. Šī projekta mērķis ir izpētīt un izskaidrot saikni starp kompleksu materiālu, kuru pamatā ir vara molibdāts, strukturālajām un funkcionālajām īpašībām.

Doktorante Dana Kigitoviča ir ārste rezidente nefroloģijā Rīgas Stradiņa universitātē un Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcā, asistente Rīgas Stradiņa universitātes Iekšējās slimību katedrā, kā arī prakticante Latvijas Organiskās sintēzes institūtā. Apbalvojumu „*Sievietēm zinātnē*” Dana Kigitoviča saņēma par pētījumu, kurā meklē jaunu pieeju sirds labā kambara mazspējas ārstēšanai, analizējot iespējas, kā stiprināt nogurušu sirdi. Pētījuma mērķis ir veicināt personalizētas medicīnas attīstību, identificēt riska faktorus sirds labā kambara mazspējas gadījumā un uzlabot pacientu ar labā kambara mazspēju dzīves kvalitāti.

Dr. Ievai Plikusienei no Viļņas Universitātes „*Sievietēm zinātnē*” apbalvojums tika piešķirts par pētījumu, kurā zinātniece novērtē SARS-CoV-2 olbaltumvielu mijiedarbības ar specifiskām antivielām, izmantojot spektroskopisko elipsometriju. Pētījuma rezultāti palīdzētu laboratorijās izveidot un attīstīt imūnsensorus, kā arī olbaltumvielu vai antivielu izlasi, kuru var izmantot ātrajos testos, izstrādājot zāles vai vakcīnas cīņai pret Covid-19. Savukārt Mg.Sc. Joana Smirnoviene no Viļņas Universitātes atzinību saņēma par inovatīvu farmaceitisko līdzekļu aģentu izpēti, kas palīdzēs jaunu zāļu izstrādē un nodrošinās agrīnu diagnostiku un ārstēšanu pacientiem.

Dr. Kaija Pohako-Esko no Tartu Universitātes saņēma balvu par elektroaktīvu materiālu izstrādi mīkstām robotu ierīcēm, tādām kā apģērbam – ekoskeletam. Mg.Sc. Mari-Ann Lind no Tartu Universitātes saņēma „*Sievietēm zinātnē*” apbalvojumu par pētījumu, kurā analizē piesārņojumu, zarnu mikrobiomu un vēža attīstību Baltijas jūras plekstēm.

Bioētikas jautājumu popularizēšana

2021. gadā UNESCO LNK aktīvi popularizēja iepriekš sagatavotos materiālus par bioētikas un mākslīgā intelekta ētikas jautājumiem, jo tie mūsdienās arvien vairāk nosaka sabiedrības ilgtspēju un attīstību. 2020. gadā UNESCO LNK sagatavoja latvisko tulkojumu UNESCO Bioētikas komisijas izveidotajiem video, kuros skaidrota ētikas un mākslīgā intelekta ietekme uz nākamajām paaudzēm, uz bioloģisko daudzveidību un mijiedarbību ar cilvēku. Šie jautājumi ir būtiski izglītības procesā, tāpēc šāda materiāla pieejamība latviešu valodā ir noderīga gan pedagogiem un skolēniem, gan arī plašākai sabiedrībai. Video pieejami UNESCO LNK YouTube platformā visiem interesentiem.

<https://www.youtube.com/watch?v=YAZoKfURlqk>

<https://www.youtube.com/watch?v=zkW8Q9TXt4>

<https://www.youtube.com/watch?v=-oklpYDwbYY>

UNESCO LNK atbalstīja mācību materiāla bioētikai vidusskolai „[Cilvēka izcelsmes bioloģisko paraugu izmantošana pētījumos](#)” izstrādi. Materiāls, ko sagatavojušas zinātnieces Dr. sc. soc. Signe Mežinska, Dr. biol. Vita Rovīte, Dr. med. Daiga Šantare, ir sadalīts trīs stundu plānos, kur tiek pievērsta uzmanība biomedicīnas pētījumu ētiskajiem aspektiem, konkrēti biomedicīnas pētījumu dalībnieku tiesībām, cilvēka bioloģiskā materiāla paraugu izmantošanai biomedicīnas pētījumos un ētiskajām problēmām, kas saistītas ar pētniecības biobankām.

Materiāls ir veidots kā ceļvedis skolotājiem un skolēniem, lai stiprinātu stappriekšmetu saikni un dialogu par bioētikas jautājumiem dabas zinātņu, sociālo zinātņu, vēstures, ētikas un filozofijas stundās. Tajā ir iekļauti stundu plāni, informācija, ieteicamā literatūra un aktivitātes, kā arī saites uz papildus resursiem. Piedāvātais mācību saturs ir veidots atbilstoši vidējās izglītības standartam, detalizēti aplūkojot bioētikas tēmas saistībā ar sociāli atbildīgu lēmumu pieņemšanu. Tēmas ir skatītas saistībā ar UNESCO Vispārējā bioētikas un cilvēktiesību deklarācijā paustajiem principiem, kuros īpaši tiek uzsvērta ētisko jautājumu risināšana, ko radījis straujais zinātnes progress. Materiāls tika prezentēts UNESCO Asociēto skolu projekta dalībsskolu seminārā „Saliec atpakaļ labāk!” 2021. gada 23. martā.

UNESCO Kultūras programma

UNESCO Pasaules mantojuma programma

2021. gada sākumā noslēdzās jauno pieteikumu izvērtēšana UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajam sarakstam (turpmāk – Saraksts). Reizi piecos gados Sarakstam ir iespējams nominēt īpaši nozīmīgas kultūras, dabas vai jaukta tipa vērtības un 2020. gadā UNESCO LNK aicināja pašvaldības, nevalstiskās organizācijas un citas juridiskās personas sagatavot jaunas nominācijas par izciliem Latvijas kultūras un dabas pieminekļiem. Sarakstā jau ir iekļautas kultūras un dabas mantojuma nominācijas „Kuldīga/Goldingena Kurzemē”, „Grobiņas arheoloģiskais ansamblis” un „Daugavas loki”.

Iekļaušana Sarakstā ir priekšnosacījums vietas nominēšanai UNESCO Pasaules mantojuma sarakstam, kas ir viens no starptautiski visnozīmīgākajiem sarakstiem kultūras jomā. 2020. gadā Sarakstam tika saņemti divi mantojuma vietu pieteikumi „Rundāles pils apbūves ansamblis ar dārzu un meža parku” un „Āraišu kultūrvēsturiskās ainavas apvidus”, kurus izvērtēja neatkarīgi eksperti. Tie sniedza savus atzinumus, vai mantojuma vietai piemīt universāla vērtība kā Latvijas, tā Eiropas kontekstā, un ir augsts potenciāls izpildīt UNESCO Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību vadlīnijās noteiktos kritērijus un autentiskuma un integritātes prasības. 2021. gada februārī UNESCO LNK Asambleja, pamatojoties uz ekspertu izvērtējumu, pieņēma lēmumu iekļaut Rundāles pils muzeja iesniegto nomināciju „Rundāles pils apbūves ansamblis ar dārzu un meža parku” UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā.

Rundāles pils ir vienīgais arhitekta Frančesko Rastrelli būvniecības projekts, kas tapis viņa agrīnajā 20 gadu darbības posmā, nav piedzīvojis pārbūves 19. gadsimta gaitā un nav ticis postīts 20. gadsimta revolūcijās un karos. Rundāles pils apbūves kompleksā ar dārzu un meža parku ir izdevies saglabāt tā būvniecības laikam atbilstošo vēsturisko, sociālo un māksliniecisko raksturu, kas piešķir objektam autentisku baroka laikmeta gara izjūtu un nosaka vietas īpašās nozīmes universālo vērtību.

Pēc iekļaušanas Sarakstā mantojuma vietām tiek dots laiks, lai pilnveidotu zinātnisko pamatojumu vietas īpašās nozīmes universālajai vērtībai un, lai pielāgotu mantojuma vietas saglabāšanas un pārvaldības sistēmu starptautiskajiem UNESCO standartiem, tādējādi nodrošinot pilnvērtīgu nominācijas faila sagatavošanu starptautiskajam sarakstam. 2021. gadā UNESCO LNK sadarbībā ar Rundāles pils muzeju sagatavoja informāciju par nomināciju „Rundāles pils apbūves ansamblis ar dārzu un meža parku” angļu valodā, kas tiek publiskota UNESCO Pasaules mantojuma centra oficiālajā tīmekļa vietnē. Kā arī sagatavoja informatīvu materiālu, kas ievietots tīmekļa vietnē UNESCO Latvijas dārgumi <https://latvijasdargumi.unesco.lv/>

2021. gada sākumā Latvija iesniedza nominācijas „Kuldīga/Goldingena Kurzemē” pieteikumu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstam (turpmāk – Saraksts). Sarakstam pieteiktās nominācijas tiek kompleksi izvērtētas, un UNESCO Pasaules mantojuma centrs to izvērtēšanā sadarbojas ar Starptautisko pieminekļu un ievērojamu vietu padomi (turpmāk – ICOMOS), pasaulē ietekmīgāko profesionāli sabiedrisko organizāciju, kas apvieno kultūras mantojuma nozares ekspertus. ICOMOS eksperti līdztekus zinātniskajam vērtējumam veic arī klātienē apsekojumu Sarakstam pieteiktajai kultūras vai dabas mantojuma vietai un sniedz rekomendējošu lēmumu, vai Nominācija atbilst UNESCO Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību vadlīnijās noteiktajiem kritērijiem un prasībām, un uz šī rekomendējošā lēmuma pamata UNESCO Pasaules mantojuma komiteja pieņem lēmumu, vai nominācija būtu iekļaujama Sarakstā.

No 2021. gada 18. augusta līdz 22. augustam notika nominācijas „Kuldīga/Goldingena Kurzemē” ICOMOS izvērtēšanas misija Latvijā, to vadīja eksperte Kirsti Helena Kovanenai. Izvērtēšanas misijas laikā notika tikšanās ar Ārlietu ministrijas, Kultūras ministrijas, Latvijas Kultūras mantojuma pārvaldes un UNESCO LNK pārstāvjiem, lai pārrunātu kultūras mantojuma aizsardzības, pārvaldības un finanšu jautājumus. Pēc tam sekoja trīs dienu vizīte Kuldīgā, kad dalībnieki tika iepazīstināti ar Kuldīgu, apsekojot vēsturiskās ēkas un ielas un apspriežot vietējās investīciju pieejas un projektus, lai īstenotu vēsturisko māju saglabāšanu, tika prezentēta vecpilsētas vadības sistēma un tūrisma stratēģija, sniegta prezentācija par īstenotajiem kultūras un dabas mantojuma aizsardzības un saglabāšanas pasākumiem, kā arī notika diskusijas ar Kuldīgas novada pašvaldības pārstāvjiem. ICOMOS izvērtēšanas misijas koordināciju veica Kuldīgas pašvaldība sadarbībā ar UNESCO LNK un Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi.

2021. gadā nominācijas „Kuldīga/Goldingena Kurzemē” lobēšanas procesam tika izstrādāti informatīvie materiāli angļu, franču, krievu un arābu valodās, kas skaidro nominācijas universālo vērtību. Informatīvie materiāli tika izplatīti UNESCO Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību dalībvalstu Ģenerālās asamblejas 23. sesijā (24.–26.11.2021.) Parīzē. Tās laikā notika arī UNESCO Pasaules mantojuma komitejas dalībvalstu vēlēšanas, un šīs komitejas dalībvalstis 2022. gada vasarā arī pieņems lēmu par nomināciju „Kuldīga/Goldingena Kurzemē”.

UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma programma

2021. gada laikā Latvijai bija jā sagatavo UNESCO divi ziņojumi, kas saistīti ar 2003. gada Konvenciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (turpmāk – Konvencija), t.i. ziņojums par Konvencijas īstenošanu Latvijā no 2018. gada līdz 2021. gadam un ziņojums par „Suitu kultūrtelpas”, kas iekļauta nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, stāvokli. Ziņojumus sagatavoja Latvijas Nacionālais kultūras centrs sadarbībā ar Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma ekspertiem un iesaistot suitu kopienas pārstāvjus. Sagatavošanas procesā tika rīkoti arī pasākumi nemateriālā kultūras mantojuma politikas veidotājiem un kopienām, kas ir iesaistītas Konvencijas īstenošanā.

UNESCO LNK un Latvijas Nacionālais kultūras centrs rīkoja tiešsaistes semināru ciklu „Nemateriālā kultūras mantojuma ilgtspējības nodrošināšana – starptautiskie un nacionālie saraksti; projektu rakstīšanas pieredze, prakse, idejas”, tā mērķis bija stiprināt kultūras institūciju darbinieku, biedrību un plašākas sabiedrības zināšanas un iesaisti nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas procesā.

2021. gada 29. aprīļa seminārā bija iespēja uzzināt par labo praksi nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un pēctecības nodrošināšanā, kā arī par sadarbību un jauniem izaicinājumiem. Savukārt, 7. maija seminārā dalībnieki uzzināja papildu informāciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu un īpaša uzmanība tika pievērsta projektu rakstīšanas praktiskajai pieredzei.

32

Iesaiste Plostnieku nominācijas sagatavošanā

Latvija 2021. gadā kopā ar Austriju, Čehiju, Poliju, Spāniju un Vāciju iesniedza UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajam sarakstam multinacionālo nomināciju par plostnieku amata prasmēm. No Latvijas nominācijā iekļautas Gaujas plostnieku amata prasmes, kas ietver zināšanas par baļķu sagatavošanu, plostu siešanu un pludināšanu pa Gauju, izmantojot upes straumi un labi pazīstot tās plūduma raksturu pavasarī. Nominācijas sagatavošanas process ilga vairāk nekā divus gadus un šajā laikā norisinājās klātienē un tiešsaistes tikšanās, kurā piedalījās iesaistīto valstu plostnieku amatu prasmju kopienas, pašvaldības un UNESCO nacionālo komisiju pārstāvji. UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā tiek iekļautas izcilākās pasaules liecības par nemateriālā kultūras mantojuma izpausmēm: mutvārdu tradīcijas un izpausmes, tajā skaitā valoda kā mantojuma nesējs, paražas, rituāli, spēles, svētki, tradicionālās amatniecības prasmes un zināšanas par dabu un Visumu.

Lēmums par pieteikto nomināciju tiks pieņemts UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas starpvaldību komitejas 17. sesijā 2022. gada nogalē.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkls „Stāstu bibliotēkas”

UNESCO LNK tīkls „Stāstu bibliotēkas” ir īpaša Latvijas bibliotēku sadarbības un pieredzes apmaiņas platforma, kuras ietvaros tiek īstenotas dažādas kultūras mantojumam un stāstniecības tradīcijai veltītas aktivitātes. Tīklā darbojās 32 Latvijas bibliotēkas, regulāri rīkojot stāstīšanas pasākumus, iesaistoties UNESCO LNK organizētās aktivitātēs, veicinot vietējo kopienu savstarpējo sadarbību kultūras mantojuma apzināšanā un uzturēšanā, tostarp interesi par stāstīšanas tradīcijām un to pārmantošanu.

Ar semināru „Vietu, lietu un cilvēku stāsti: starp tiešsaisti un iesaisti” 2021. gada 23. aprīlī tika atklāts XIV stāstnieku festivāls „Ziv zup”. Semināru rīkoja UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Stāstnieku asociāciju. Tajā tīkla „Stāstu bibliotēkas” bibliotekāri un stāstnieki pārrunāja 2020. gadā īstenotās aktivitātes un nākotnes ieceres, dalījās pieredzē un sniedza padomus par veidiem, kā nemateriālo mantojumu iedzīvināt digitālajā formātā un popularizēt, izmantojot tehnoloģiskās iespējas. Vienlaikus, atzīmējot Pasaulē grāmatu un autortiesību dienu, seminārā tika atklāts elektroniskais rakstu krājums „Vietu, lietu un cilvēku stāsti”. Krājumu veido Latvijas stāstnieku konferences „Stāsti par vietām, lietām un cilvēkiem” ziņojumi un tajā apkopota Latvijas stāstnieku un stāstniecības procesu pētnieku pieredze, un analizēta stāstniecības loma individuālo prasmju izkopšanā un kopienu attīstībā.

UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” darbības ietvaros iedibināta arī Zemgales, Vidzemes un Latgales stāstnieku festivāla tradīcija.

2021. gada 20.–21. augustā Līvānos tika aizvadīts VI Latgales stāstnieku festivāls „Omotu stōsti”, kas pulcināja stāstniekus no visiem Latvijas novadiem, tajā skaitā UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēku” pārstāvjus. Festivāla tēma – stikls un stikla pūšanas tradīcija tika izstāstīta daudzos un dažādos stāstos. Kopumā divu dienu garumā dalībniekiem bija iespēja ne tikai stāstīt un klausīties stāstus, bet arī piedalīties arī ekskursijās un radošajās darbnīcās, meistarklasēs, kas ļāva iepazīt stikla pūšanas tradīciju, stikla daudzpusīgumu, māksliniecisko vērtību un pielietojamību.

Savukārt, 2021. gada 24.–25. septembrī, Dobelē un Bērzē norisinājās. Zemgales stāstnieku festivāls „Gāž podus Rundālē”, šis bija jubilejas festivāls, tas norisinājās jau 10. reizi. Tajā piedalījās Latvijas novadu stāstnieki, UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēku” pārstāvji, kā arī vietējās folkloras kopas, stāstnieku kustības atbalstītāji un interesenti.

VI Latvijas stāstnieku konference „Starp vērtībām un ērtībām”

2021. gada 9. decembrī notika VI Latvijas stāstnieku konference „Starp vērtībām un ērtībām”, kurā uzmanība tika pievērsta vērtībām, to pārmantošanas un apliecināšanas aktualitātēm, labas, pilnvērtīgas un ērtas dzīves priekšstatiem, īpaši akcentējot ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķos noteikto – veicināt labklājību, miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai.

Konferences mērķis bija diskutēt par darīšanu un ilgtspēju kā vērtībām, par stāstnieka vietu kultūrtelpas vērtību un ērtību apzināšanā un labās prakses piemēriem dažādās Latvijas kultūrvietās.

Konferences laikā ikviens dalībnieks tika aicināts rast atbildes uz jautājumiem: kā rodas priekšstati par cilvēku pasaulei būtiskām vērtībām, vai tās ir ērtas? Kā stāstniecība veido piederības sajūtu kopienai un kultūrtelpai, rada priekšstatus par mūsu vērtībām? Kā stāsti ietekmē emocionālo labsajūtu, ērtību iespēju un vērtību noteikšanu par līdzās esošo un turpmāko? Kāda ir stāstnieka pieredzes loma vērtību izpratnē un labu prakšu tālāk nodošanā?

VI Latvijas stāstnieku konferencē piedalījās: stāstnieki un stāstu pasākumu rīkotāji, UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” dalībnieki, pašvaldību kultūras darbinieki, kultūras sociologi un producenti, sabiedrības pētnieki, kultūras vēstnieki un nevalstisko organizāciju pārstāvji, Latvijas stāstnieku festivālu organizatori un iesaistītie partneri, folkloras kopu vadītāji un skolotāji.

Pasākuma pieredzējušas Latvijas stāstnieces dalījās ar labās prakses piemēriem, kā iedzīvināt stāstus Latvijas kultūrtelpā un caur tiem sajūst padoma vērtību un sava darāmā ērtību. Dalībnieki tika iepazīstināti ar Latvijas Nacionālā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā iekļautajām vērtībām un UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” devumu nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un tālāk nodošanā. Konferences dalībnieki iepazinās arī ar starptautisku pieredzi – stāstnieku centra „Teiku zeme” direktore, zviedru stāstniece Tīnas Vinteres stāstīja, kā apvienot stāstu un mūziku vienotā priekšnesumā.

VI Latvijas stāstnieku konferenci organizēja UNESCO LNK un Latvijas stāstnieku asociācija, sadarbībā ar Latvijas Nacionālo kultūras centru un Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtu.

34

Starpkultūru dialogs un kultūras izpausmju daudzveidība

No 2020. gada augusta līdz 2021. gada janvārim norisinājās projekts „Zenit stāsti”, kuru īstenoja Latvijas Nacionālā bibliotēka sadarbībā ar Britu Padome pārstāvniecību Latvijā, Latvijas Bibliotekāru biedrību un UNESCO LNK. Projekta mērķis bija veicināt Latvijā dzīvojošo minoritāšu piederības sajūtu un sekmēt starpkultūru dialogu starp paaudzēm mazākumtautību ģimenēs un starp latviski un krieviski runājošiem cilvēkiem. Tā ietvaros mazākumtautību un latviešu jaunieši aicināja savus vecākus, vecvecākus un sabiedrībā pazīstamus cilvēkus dalīties ar fotogrāfijām par laika posmu no 1960. līdz 1980. gadam un intervēja par fotogrāfijā redzamajiem notikumiem. Trīs Latvijas pilsētās Daugavpilī, Jelgavā un Liepājā tika rīkoti projekta stāstu vakari, kuros dalībnieki klātienē un tiešsaistē dalījās ar iegūtajām fotogrāfijām un pierakstītajiem stāstiem. Kopumā projektā iesaistījās 169 skolēni un 12 skolotājas no 14 izglītības iestādēm, tostarp no 11 mazākumtautību izglītības iestādēm un ar vairāk kā 140 fotoattēliem tika papildināta Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas kolekcija „Zudusī Latvija”.

UNESCO Komunikāciju un informācijas programma

UNESCO programma „Pasaules atmiņa”

1992. gadā tika izveidota UNESCO programma „Pasaules atmiņa”, kuras mērķis ir apzināt, izcelt un saglabāt pasaules dokumentāro mantojumu, paplašināt piekļuvi tam un veicināt tā izziņu visā pasaulē neatkarīgi no konkrētā dokumenta izcelsmes vietas. Programma tiecas veicināt dokumentārā mantojuma saglabāšanas jautājumu ienākšanu valstu nacionālajās politikās, vairojot izpratni par šī mantojuma nozīmību un saglabāšanas nepieciešamību, sekmēt tā pieejamību, atpazīstamību, kvalitatīvu saturu veidošanu, kā arī institūciju starptautisku un starpinstitucionālu sadarbību, mobilizējot atmiņas institūcijas – arhīvus, muzejus, bibliotēkas un citas nozares institūcijas.

2021. gadā programmas ietvaros tika risināti gan praktiski saglabāšanas un pieejamības jautājumi, gan digitalizācijas radīti izaicinājumi praktiķu un politikas veidotāju līmenī, gan arī dokumentārā mantojuma interpretācijas un popularizēšanas aspekti, īpaši starptautiskā mērogā. Programma „Pasaules atmiņa” ir sekmējusi kopienu un valstu kolektīvās atmiņas stiprināšanu, pārliecību un pašapziņu, kā arī – rosinājusi un iekustinājusi kontrastējošu un politiski jūtīgu jautājumu ienākšanu kultūras mantojuma diskursā. Latvija ir bijusi programmas „Pasaules atmiņa” aktīva dalībvalsts jau kopš tās izveides.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņas” Latvijas nacionālais reģistrs

Kopš 2009. gada darbojas UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālais reģistrs (turpmāk – Reģistrs), kurā ir iekļautas nozīmīgākās dokumentārā mantojuma liecības, kas atstājušas ievērojamu ietekmi uz Latvijas vēstures attīstību nacionālā un starptautiskā līmenī. Reģistra papildināšana notiek reizi četros gados.

No 2021. gada 28. janvāra līdz 30. aprīlim UNESCO LNK aicināja atmiņas institūcijas – muzejus, arhīvus, bibliotēkas –, citas juridiskās un privātās personas, kuras glabā Latvijas nozīmīgākās dokumentārā mantojuma liecības, pieteikt tās iekļaušanai Reģistrā.

Lai iepazīstinātu Latvijas atmiņas institūcijas ar Reģistru, 2021. gada 26. februārī, tiešsaistē notika informatīvs seminārs „Dokumentārā mantojuma nozīme un pieejamība digitālajā laikmetā”. Semināru rīkoja UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku. Tā dalībnieki uzzināja par UNESCO programmu „Pasaules atmiņa” un nomināciju iesniegšanas kārtību Reģistram, kā arī par citiem ar dokumentārā mantojuma saglabāšanu un popularizēšanu saistītiem jautājumiem.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajam reģistram tika saņemti seši pieteikumi. Saskaņā ar reģistra vispārējām vadlīnijām, katru pieteikto nomināciju izvērtēja dažādu jomu un institūciju pārstāvoši trīs neatkarīgi eksperti. Izvērtējumi tika izskatīti UNESCO LNK Zināšanu sabiedrības programmu padomes 2021. gada 27. septembra sēdē, kurā tika pieņemts rekomendējošs lēmums UNESCO LNK Asamblejai. Gala lēmums par nominācijām tika pieņemts 2021. gada 14. oktobra UNESCO LNK Asamblejas sēdē.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā tika iekļauta Latvijas Fotogrāfijas muzeja nominācija „Strenču fotodarbnīcas stikla plašu kolekcija”, Latvijas Nacionālā arhīva nominācija „Rīgas rātes protokoli, 1603–1890”, kā arī papildināta nominācija „Hernhūtiešu rokrakstu kolekcija, 18.–20. gadsimts” ar jauniegūtiem rokrakstiem no Latvijas Nacionālās bibliotēkas un Rakstniecības un mūzikas muzeja un nominācija „Sibirijā rakstītas vēstules uz bērza tāss” tika papildināta ar vēl 7 vēstulēm no Latvijas Okupācijas muzeja, Andreja Pumpura Lielvārdes muzeja, Tukuma muzeja un Rīgas Ebreju kopienas muzeja „Ebreji Latvijā”.

Medijpratības un informācijpratības veicināšana

36

Medijpratības un informācijpratības veicināšana ir viena no UNESCO prioritātēm, jo ar šo kompetenču palīdzību cilvēkiem tiek dota iespēja izprast informācijas sniedzēju funkcijas un kritiski izvērtēt to sniegto saturu, tādējādi sekmējot pamatotu un neatkarīgu lēmumu pieņemšanu. UNESCO medijpratību un informācijpratību aicina skatīt kā vienotu konceptu, mudinot veikt pētījumus, ieviest un mācīt šo konceptu izglītības iestādēs un veidot nacionālo medijpratības un informācijpratības politiku, lai veicinātu zināšanu sabiedrības veidošanos.

Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļa

2021. gadā no 24. līdz 31. oktobrim notika ikgadējā UNESCO Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļa. Tās mērķis ir veicināt medijpratības un informācijpratības attīstību dažādās sabiedrības vecuma grupās, lai uzlabotu cilvēku kritiskās domāšanas prasmes informācijas, mediju un tehnoloģiju jautājumos, kā arī sekmētu pilsonisko līdzdalību, pašizpaušmi, ekonomisko attīstību un cīņu ar dezinformāciju un maldinošu informāciju. 2021. gada nedēļas tēma bija „Medijpratība un informācijpratība – sabiedriskais labums”.

Nedēļas norisi Latvijā organizēja UNESCO LNK, Valsts kanceleja, Kultūras ministrija, Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome kopīgi ar sadarbības partneriem. Nedēļas laikā Latvijā īpaša uzmanība tika pievērsta medijpratības un informācijpratības lomai cīņā ar dezinformāciju un „infodēmiju” un tās galvenais notikums bija Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes rīkotā starptautiskā konference „Medijpratība. Ceļakartes”, kas tika iekļauta arī starptautiskajā nedēļas notikumu programmā.

Mācību materiāls „Fake ≠ fact” jauniešu avotu kritikas prasmju uzlabošanai

Lai veicinātu jauniešu avotu kritikas prasmju uzlabošanu dažādu informācijas kanālu izmantošanā UNESCO Latvijas Nacionālā komisija aktīvi popularizēja mācību materiālu „Fake ≠ Fact”. To ir izstrādājis Zviedru institūts, un materiālu veido nodarbību plāns skolotājiem un ceļojošā izstāde „Fake ≠ Fact Info Lab”, kas ar UNESCO LNK, Zviedrijas vēstniecības Rīgā un Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes atbalstu 2019. gadā tika sagatavots latviešu valodā.

Sadarbībā ar Rīgas Katoļu ģimnāziju tika īstenotas nodarbības attālinātā mācību formātā. Skolas pieredzes stāstus iespējams aplūkot: <https://youtube.com/playlist?list=PLnADt8sxMWmutbAIXzU8ONoykvX3or7ca>.

Savukārt izstāde „Fake ≠ Fact Info Lab” ar Baltijas Mediju izcilības centra atbalstu bija apskatāma Liepājas Universitātē un Daugavpilī Latgales Centrālās bibliotēkas Nozaru literatūras sektorā.

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO
Latvijas
Nacionālā komisija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija
Pils laukums 4-206, Rīga, LV-1050
office@unesco.lv
www.unesco.lv

Seko jiet UNESCO LNK jaunumiem:

[www.facebook.com/
UNESCOLNK](http://www.facebook.com/UNESCOLNK)

[twitter.com/
UNESCO_LNK](https://twitter.com/UNESCO_LNK)